

CHOV OVIEC a KÔZ

Vydáva Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku - družstvo pre priaznivcov chovu

číslo 1 / 2021

www.zchok.sk

VÝKUP JAHNIAT, JATOČNÝCH A BRAKOVÝCH OVIEC

- Najlepšia cena na trhu,
- písomná zmluva o spolupráci,
- slovenský spracovateľ overený ZCHOK,
- produkcia mäsa a mäsových výrobkov pre slovenský trh,
- jediný držiteľ licencie Zlaté jahňa 100% slovenské.

„S predajom jahniat Bitúnku u Naňa som spokojný. Vďaka zmluve som mal istotu predaja za výbornú cenu. Predaj prebehol bez problémov, dohodnutá suma je vyplatená. Teší ma, že jahňatá boli umiestnené na slovenskom trhu.“

SATPOL s.r.o., Ing. Pavol Šátala, Ihľany

V prípade záujmu o spoluprácu nás kontaktujte:

0918 138 111

Bitúnok U Naňa,
Družstevná 1227, 034 81 Lisková
www.unana.sk

Obsah

- 4** V jednote je sila!
- 5** Barančeky idú na veľkonočný stôl
- 9** Situácia koziarstva na Slovensku
- 12** Školenie HACCP v roku 2021
- 12** V obchodoch je takmer o 100 % viac jahňaciny ako vlni
- 13** SLOVENSKÁ JAHŇACINA MÁ NA PULTOCH OBCHODOV ÚSPECH
- 13** Chovateľom oviec pomaly svitá na lepšie časy
- 16** CHOVATELIA, SPOJTE SA - ALEBO PRÍKLAD FUNGUJÚCEJ SPOLUPRÁCE CHOVATEĽOV
- 18** Gemerské ovečky - výroba kvalitných ovčích výrobkov s vášňou
- 20** BONITÁCIE 2020
- 23** Hodnotenie plemenných capov v roku 2020
- 26** HISTÓRIA LOVU VLKOV NA LIPTOVE
- 28** Slovenská jahňacina má na pultoch obchodov úspech
- 29** Z DEJÍN VALACHOV NA SLOVENSKU
- 31** NEBEZPEČNÍ PASTEVEČTÍ PSI JAK VE ZDRAVÍ PŘEJÍT PŘES HORSKÉ PASTVINY
- 33** Aktuálna informácia pre všetkých poľnohospodárov, gazdov, roľníkov...
- 34** Som bača, mám to aj v mene
- 36** Jahňa od nášho baču
- 36** Správa o činnosti Šľachtiteľskej rady pre chov oviec a kôz pri ZCHOK na Slovensku – družstvo za rok 2019

Chov oviec a kôz - aktuálne informácie a údaje z PK pre chovateľov a priaznivcov chovu vydávané štvrťročne, cena 12 eur • XXXXI, č. 1/2021 • **Vydáva:** Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku-družstvo Banská Bystrica • **Šéfredaktor:** Ing. Slavomír Reľovský • **Redakčná rada:** Ing. Igor Nemčok, Prof. MVDr. Jozef Bíreš, DrSc., Doc. RNDr. Milan Margetín, PhD. • **Adresa redakcie:** Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku- družstvo, Skuteckého 19, 974 01 Banská Bystrica, tel.: 0905406284, e-mail: relovsky@zchok.sk, **Pre-press a tlač:** KURIÉR plus REKLAMA, tel.: 0905 327 341, Odborárov 49, 052 01 Spišská Nová Ves • Redakcia nezodpovedá za obsahovú a jazykovú správnosť príspevkov • ISSN 1336-4715, EV 5877/20

V jednote je sila!

Slavomír Reľovský

riadiť Zväzu chovateľov oviec a kôz
na Slovensku-družstvo

Som presvedčený, že by som mal začať príspevok, ktorého úlohou je stručná charakteristika situácie v chove oviec akýmkoľvek príslovím, porekadlom, ľudovou múdrosťou, ktorá je zameraná práve na tradičné odvetvie slovenského poľnohospodárstva- chov oviec. Takýchto ustálených slovných spojení, ktoré čerpajú zo skúseností generácií chovateľov oviec je určite obrovské množstvo. Vznikali na základe stáročných skúseností zo života ľudí, ktorí žili z poľnohospodárstva. Ich skúsenosti vznikli na základe životných potrieb, ktoré sa snažili pokryť práve vďaka poľnohospodárstvu. Oni sa nevenovali poľnohospodárstvu ako zdroju na pokrytie ostatných životných potrieb ale poľnohospodárstvo pre nich znamenalo jediný zdroj obživy. Tak aj vznikali rôzne tieto slovné spojenia, ktorých poznanie bolo pre život nevyhnutné.

V nadpise som zvolil ako heslo staré známe slovné spojenie „V jednote je sila!“. Práve tieto slová, sa dostávajú do popredia pri problémoch, s ktorými sa pasuje dnešný chov oviec na Slovensku.

Zväz chovateľov oviec a kôz už dlhšiu dobu jednotne prezentuje štyri hlavné ciele, ktorých naplnenie by malo znamenať záchranu chovu oviec na Slovensku.

Na zamyslenie je slovo „záchrana“, ktoré v spojitosti s chovom oviec bohužiaľ používame posledné roky veľmi často. O opodstatnenosti tohto slova hovoria nasledovné čísla- počet oviec rok 2015- 397128, počet oviec rok 2020- 322907. Práve tie svedčia o obrovských problémoch, s ktorými sa chov oviec posledné roky borí.

Z tohto dôvodu sme všetky naše aktivity sústredili na stanovenie hlavných cieľov, ktorých uskutočnenie by zvrátilo tento mimoriadne nepriaznivý stav.

V rámci pracovných stretnutí so zástupcami Ministerstva pôdohospodárstva, ktorých sme absolvovali desiatky, sme sa snažili veľmi stručne odprezentovať problémy v oblasti chovu oviec a ako to už je v našom prípade typické, neostali sme len pri prezentácii problémov. Pri poukázaní na každý problém sme zároveň prezentovali aj jeho riešenie.

- prvou a najvýznamnejšou témou stretnutí bola problematika zrovnania výšky podpôr na dobytčiu jednotku oviec a kôz. Práve výrazne nižšia výška platieb na VDJ u oviec je dôvodom zníženia atraktívnosti chovu oviec. Je to dlhoročný problém, ktorý je jedným z dôvodov poklesu počtu chovaných oviec. Naším cieľom bolo dosiahnuť vyrovnanú platbu s výškou podpory chovu doj-

ných kráv. Bolo by to systémové riešenie, ktoré by výrazne vyrovnilo konkurenčné podmienky chovateľov a voľba chovu druhu hospodárskych zvierat na farmách by sa neriadila len dotačnou politikou. Teší nás, že tento problém sa stretol s pozitívnou reakciou. Prísľub pána ministra Mičovského o zrovnaní platby na VDJ zaznel viackrát aj na verejných fórach. Môžeme potvrdiť, že náš rezort mení podporné mechanizmy za posledné obdobie takým smerom, ktorý znamená vyrovnanie platby na VDJ. Tu si dovoľm poznamenať, že chovatelia oviec týmto bodom nikdy nežiadali o nejakú nadštandardnú pomoc. Žiadali len o zrovnanie diskriminačných podmienok, ktoré boli nastavené pri podporách smerujúcich do chovu oviec za posledné roky.

- druhou témou, ktorá bola mimoriadne aktívne prezentovaná práve v rovnakom období pred rokom bol odbyt jahniat. Ovciarstvo nevyhnutne potrebovalo pomoc s odbytom jahniat. Sme nápomocní pri finalizácii tohto opatrenia a ponúkame komplexné riešenie, aj prostredníctvom našej odbytovej organizácie, ktorá by sprostredkovala komunikáciu medzi záujemcami a producentami (chovateľmi).
- treťou témou bol dlhoročný problém s umožnením jednoduchšej realizácie spracovania a predaja jahniat a jatočných oviec a ich následný predaj priamo od chovateľa. Tzv. „farmárske bitúčky“ by uľahčili lokálny predaj a pomohli by sebestačnosti.
- štvrtou témou bola problematika odbytu vlny a jej spracovania. Vízia vybudovania jednej spoločnej slovenskej prevádzky na

spracovanie ovčej vlny je zaujímavá. Pri dostatočnej spoločnej účasti štátu na jej vybudovaní by tento nápad mohol byť realizovateľný. Po upokojení situácie s pandémiu koronavírusu by sme preto radi túto tému na pôde rezortu opäť otvorili, aj s konkrétnymi riešeniami. Komunikáciu s chovateľmi by sme riešili prostredníctvom odbytovej organizácie.

Takže toto sú štyri základné témy, ktorými by sme sa mali s plnou vážnosťou zaoberať ak chceme zachrániť chov oviec na Slovensku.

Vráťm sa k heslu spomenutému na začiatku „v jednote je sila“. Pri zabezpečení naplňania týchto úloh je prvoradou podmienkou jednota všetkých chovateľov. Zástupcovia Zväzu chovateľov oviec a kôz, ktorí reprezentujú chovateľov oviec na Slovensku zjednotili svoje ciele do štyroch hlavných okruhov. Je teraz našou úlohou jednotne sa snažiť naplňovať jednotlivé kroky vedúce ku splneniu týchto štyroch tém. A tu je dôležitá jednota chovateľov.

Pochopili sme to naposledy práve pri odbyte jahniat. Zväz chovateľov oviec a kôz dosiahol historický úspech pri umiestnení slovenských jahniat do predaja v obchodných reťazcoch. Práve domáci trh je jedinou istotou, ktorá by mala byť oporou aj do budúcnosti. Naším cieľom je získať si priazeň slovenského spotrebiteľa, ktorý bude vyhľadávať jahňacie a ovčie mäso.

Na základe minuloročného úspechu so vstupom jahniat do obchodných reťazcov sme mali cieľ zabezpečiť odbyt jahniat aj v roku 2021. Naším cieľom bolo združiť chovateľov, zabezpečiť im odbyt jahniat za slušné výkupné ceny. Tiež bolo našim cieľom zopakovať úspech jahňaciny v predaji spotrebiteľom v obchodných reťazcoch. Zabezpečiť pre slovenského

spotrebiteľa kvalitný produkt od slovenských chovateľov. Svoje snaženie sme sústredili na to, aby chovateľ dostal istotu vo forme zmluvne zabezpečeného výkupu. Celé obdobie od augusta minulého roka sme sa sústredili na to aby sem to pre našich chovateľov dosiahli. Absolvovali sme mnohé stretnutia s výkupcami, ktorým sme prezentovali náš cieľ- stabilitu a istotu pre chovateľov. Chceli sme tiež komunikáciou s chovateľmi zabezpečiť prísun jahňaciny počas celého roka. Vedeli sme, že nás čaká ťažká úloha. Ponúkli sme pre výkupcov službu, že im zabezpečíme jahňatá celoročne, budeme komunikovať s chovateľmi, zabezpečíme chovateľské postupy tak aby bola jahňacina k dispozícii celý rok. To sme však ešte netušili, že to nebude také jednoduché. Čas pomaly bežal a výkupcovia neboli ochotní riešiť jahňatá pre ďalší rok zmluvným záväzkom. Z ich strany sme počúvali opakujúce sa výhovorky, že reťazce nemajú o jahňacinu záujem, že slovenské jahňatá nie sú dostatočne kvalitné...a ďalšie nezmyselné argumenty, ktoré v konečnom dôsledku smerovali len ku jedinému cieľu- nechať chovateľom istotu v predaji jahňat pre ďalšiu sezónu. Pôvodne sme plánovali prispôbenie pripúšťania v chovoch tak, aby boli jahňatá k dispozícii celoročne. Z dôvodu, že sa roko-

vania predlžovali, odkladali, sme premeškali možnosť prispôbenia pripúšťania. Nevzdávali sme sa však a pokračovali v pracovných stretnutiach s výkupcami a spracovateľmi. Verili sme, že aj z ich strany je záujem podporiť slovenských chovateľov úprimný. Bohužiaľ sme sa mýlili... Zo strany výkupcov nebol záujem o zavedenie poriadku a systému, to im nevyhovovalo. Viac im vyhovoval neporiadok, nejednotnosť, živelnosť a chaos! To bolo prostredie, kde bolo možné tlačiť výkupné ceny pod výrobné náklady a dlhodobo devastovať chovateľské prostredie.

Nevzdávali sme sa, stále sme presviedčali a hľadali riešenia. Sme radi, že vďaka aktivite Zväzu sa podarilo túto sezónu nájsť výkupcov, ktorí podpísali s chovateľmi dlhodobé zmluvy na výkup jahňat. To je ďalší historický úspech, ktorý znamená istotu odbytu jahňat za cenu, ktorá znamená rentabilitu ich chovu a výkrmu. Uzatváranie zmlúv inšpirovalo aj tradičných výkupcov k tomu, že ponúkajú reálnu cenu za jahňatá a predpokladáme, že prvýkrát sa táto cena udrží počas celej doby výkupu. Môžeme pokojne povedať, že tento úspech sa podaril vďaka tomu, že chovatelia boli jednotní. Postupovali spoločne, koordinovane a konečne je odbyť jahňat riešený systematicky. Dôležité je

aj to, že slovenskí chovatelia dodávajú slovenskému výkupcovi a spracovateľovi. Ten ponúka „Zlaté jahňa 100% slovenské“ pre slovenských spotrebiteľov v domácich obchodoch.

Ďalšou aktivitou Zväzu je spustenie webovej stránky, ktorá bude ponúkať širokej spotrebiteľskej verejnosti kvalitné produkty z chovu oviec a kôz. Na tejto stránke sú uverejnené ponuky tých najlepších výrobcov mliečnych produktov ako aj mäsa a mäsových výrobkov. Adresa, kde nájdete prehľadnú ponuku je www.mojbaca.sk.

Takže tak ako chceme dosiahnuť zrovnoprávnenie chovateľov oviec a kôz vo výške podpôr tak je našim cieľom aj reálna cena pri výkupe produktov z chovu oviec a kôz. Cena, ktorá bude znamenať ekonomický profit pre chovateľa a tým aj priaznivú perspektívu pre chov oviec. Perspektívu znamenajúcu nie len záchranu ovčiarstva ale aj jeho rozvoj a modernizáciu.

Sme presvedčení, že heslo: „**V jednote je sila**“ nie je iba prázdnu frázou, ale priam základnou podstatou normálneho fungovania vzťahov medzi prvovýrobcami, výkupcami, spracovateľmi a predajcami. □

PREČÍTALI SME

Barančeky idú na veľkonočný stôl

Autor: Klaudia Lászlóová

www.tulamsavidiek.com

Mohli by sme mať po celý rok na trhu kvalitné mäso od oviec z domácej produkcie, lenže baranina Slovákom smrdí. Aký-taký záujem je o jahňacinu z mliečnych jahňat, teda tých, ktoré sa živia ešte materským mliekom a majú sezónu okolo Veľkej noci.

Ešte pred piatimi rokmi sme vyviezli do Talianska okolo stotisíc jahňat – sčasti spracovaných na Slovensku v prevádzkach talianskych výkupcov, ale väčšinou živé. „Cenová politika bola na úkor slovenských chovateľov. V minulosti bolo bežnou praxou dohodnúť si cenu a následne pri odbere jahňatá naložiť a chovateľom znížiť cenu o 30 percent,“ uviedol pre blog v telefonickom rozhovore Slavomír Reľovský, riaditeľ správneho útvaru Zväzu chovateľov oviec a kôz (ZCHOK).

Takto je to dehonestovanie tejto vzácnej suroviny, pretože za spracovanie si už maržu pripočítali Taliani. Ale na vine sú aj Slováci, ktorí jahňacinu málo jedia a baraninu už vôbec nie. Výkupné ceny boli také, že hospodár z toho nemal prakticky nič, ale cena mäsa na trhu je aj dnes veľmi vysoká (10 € za kvalitné časti).

Osudom barančekov, ktoré sa zabíjajú

Jahňa s ovečkou z ekofarmy Visolaje.

takmer všetky a ovečiek s výnimkou počtov na udržanie chovu, bolo teda najčastejšie skončiť ako veľkonočný pokrm niekde v Taliansku. Ten, kto na tom zarobil, určite nebol slovenský chovateľ.

Chovatelia sa spojili

Kľúčové je teda využiť aspoň veľkonočnú bublinu na to, aby sme jahňatá spracovali doma a aj doma spotrebovali, alebo aspoň predávali do zahraničia v mäse, nie v živom. „Zväz (ZCHOK) založil odbytovú organizáciu, ktorá zastupuje spoločné záujmy chovateľov, aby ich ochránil od nekalých obchodných praktík,“ uviedol S. Reľovský.

Tento rok sa niečo pohlo, zdá sa. Ceny výkupu živých jahniat sa držali na rozumnej cene, nespracovaných jahniat tento rok vyvezieme už iba asi 10-tisíc (20 tisíc podľa iného zdroja). Spolu sa na taliansky trh podľa údajov ZCHOK dostane 35 tisíc jahniat z celkového počtu 120-až 140 tisíc narodených na Slovensku.

Približne 40 tisíc ostáva na obnovu stád. „Tento rok je výkupná cena vo veľkom bez dane 2,50 eura za kilo živej váhy. Ani zahraniční obchodníci si nedovolia zaplatiť menej, ako je táto cena na slovenskom trhu,“ uviedol S. Reľovský.

ZCHOK sa pýši tým, že vďaka kampani určenej spotrebiteľom, spájaním chovateľov a vyjednávaniam so supermarketmi sa minulý rok dostalo do supermarketov na Slovensku mäso

z osemtisíc kusov slovenských jahniat. Je to len malý zlomok oproti stom tisícom, ale tento rok projekt pokračoval.

Vzniklo odbytové družstvo, vďaka ktorému pod značkou Zlaté jahňa 100% slovenské ZCHOK už tento rok do supermarketov sprostredkuje dodanie jahňaciny od stovky chovateľov (ako uviedol pre blog S. Reľovský). Zmluvy sa uzatvárajú na rok dopredu.

„S obchodnými reťazcami náš spracovateľ Bitúnok u Naňa v Ivachnovej zmluvne dohodol dodávku 15 tisíc jahniat. Je to jediný držiteľ našej ochrannej známky Zlaté jahňa 100 % slovenské. Reťazce majú záujem aj o väčšie množstvá, musíme však od základov zmeniť chovateľské postupy a prispôbiť ich na celoročnú dodávku jatočných zvierat,“ uviedol S. Reľovský. Na budúci rok už predpokladajú dodávku 40 tisíc jahniat do obchodných reťazcov.

Minulý rok sa na Slovensku sa narodilo okolo 140 000 jahniat. Z tohoto počtu ostalo u chovateľov asi 40 000 jahničiek (samíc) na obnovu stád. Ostáva teda stotisíc jahniat – a v rámci toho temer celý prírastok samčiek. Polovicu z nich – 50 000 porazili na bitúnkoch na Slovensku a vyviezli sa do zahraničia v mäse. Okrem toho sa vyviezlo 10 000 živých jahniat. V rámci projektu Zlaté jahňa 100% slovenské sa do slovenských obchodných re-

ťazcov dostalo 8 000 jahniat. Ostatné sa predali „z dvora“ priamo spotrebiteľom, teda vychádza mi to na 32 000.

(Údaje mi poslal Jaroslav Karahuta poslanec NR SR a predseda Výboru NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie)

Tento rok sa do supermarketov dostane minimálne 15 tisíc jahniat v rámci rovnakého projektu, na budúci by to už mohlo byť 40 tisíc.

(Slavomír Reľovský, ZCHOK)

Tradične to bolo inak

„Vo februári sa nám narodili dvojce trojčatá, čo je vzácnosť, aj ovčie dvojčky sa rodia zriedka.“ Ferdinand Chrenka žije na lazoch Píly v okrese Žarnovica. I keď je sám akademický maliar a profesor na VŠVU, zvolil si tento spôsob života. Chová osem ovečiek a to je maximum, čo mu podmienky dovoľujú. Ale narodenie jahniatok je vždy radosť v ich malom súkromnom hospodárstve. „Budú sa pásť do konca augusta a potom pôjdu do klobásky. Robíme si ich sami,“ hovorí mi do telefónu, keď sa pýtam, aký bude ich osud.

Barančky v podobných chovoch zabíjajú všetky. Na chov totiž stačí jeden plemenný baran pre celé stádo. Zmysel chovať ďalej má iba ovečky, ktoré budú dávať mlieko, necháva sa ich na chov zhruba 20 percent z celkového počtu v stáde. Pán Chrenka však stádo rozširovať

Jahňatá na ekofarme Visolaje.

Jahňacina z letáku supermarketu.

nechce, a tak ani prírastok ovčiek sa dlhého veku nedožíje.

Predsa sa v tomto ich malom chove, ktorý majú iba pre vlastnú radosť a spotrebu, dožívajú jahňatá oveľa dlhšie ako priemerne na Slovensku. Hospodára nestoja veľa, kým sa pasú na lúčach. Zabíjajú sa až keď príde doba, keď ich už treba prikrmovať. Takto je to efektívne a takto je to v súlade s tradíciou.

Ale takto sa to už málokde robí, jahňatá totiž majú „sezónu“ okolo Veľkej noci. Sezónu v dnešnom slova zmysle, tradične sa totiž zabíjali od šiestich mesiacov. Až do veku jedného roka je mäso oviec stále jahňacina, baraninou sa nazýva až po roku života.

Jahňatá sa rodia tradične vo februári, niekedy už v januári a pripúšťajú sa v auguste. Niektoré farmy experimentujú s pripúšťaním dva- trikrát do roka – dvakrát to ide aj bez hormónov, len s horším výsledkom. „Kým pri augustovom pripúšťaní máme 90-percentnú úspešnosť, teda zo sto oviec sa deväťdesiatim narodí mláďatá, tak keď ich pripúšťame v apríli, nie vždy sa to podarí. Mali sme rok, že sa ich narodilo zo sto iba päť, v ideálnych podmienkach, keď bola teplá jar, to bolo päťdesiat,“ uviedol Juraj Zúbek, majiteľ ekofarmy Visolaje, ktorý prevádzkuje ekologický chov a ten aplikáciu hormónov zakazuje.

Troj- štvormesačné jahňa váži od 12 do 17 kíl, ale šesťmesačné má už od 25 do 35 kíl. 35-kilové jahňa má asi 17 kíl váhy na mäse.

Kosačky, mäso z dvora

„Prispôbojeme sa záujmu o jahňacinu okolo Veľkej noci a ovce pripúšťame v augus-

te,“ Hovorí Anna Glejdurová, predsedníčka ekologického chovu v **PPD Liptovská Teplička**. Nemajú spracovateľskú prevádzku na mäso, preto môžu jahňatá predávať iba živé.

Ale tú majú len chovy, ktoré okrem oviec majú aj iné zvieratá na mäso, napríklad ošípané či hovädzí dobytok. A to je pre chovateľov veľmi obmedzujúce.

Ak farmár predáva jahňacinu z dvora, je to v rozpore so zákonmi, hoci Veterinárna správa nad touto praxou prižmuruje oči. Z dvora sa minulý rok podľa údajov, ktoré mi poslal Jaroslav Karahuta, poslanec NR SR a predseda Výboru Národnej rady (NR SR) pre pôdohospodárstvo a životné prostredie, predalo okolo 32 tisíc jahniat. V živom, pod rukou, ako živé kosačky (na spásanie lúk a záhrad), či spracované v certifikovanej prevádzke – štatistiky to nerozlišujú. Zákony tlačia chovateľov do šedej zóny.

„Najlepšie je, keď sa zvieratá porazí priamo na farme, môže sa to urobiť tak rýchlo, že to zvieratá ani nestihnú zaregistrovať. Takto je to humánne a odráža sa to aj na kvalite mäsa. Len si predstavte ten stres, aký zažíva zvieratá, keď ho naložia do auta, hodiny prevážajú a potom vypustia na neznámom mieste. Tie stresové hormóny sa potom dostanú do mäsa,“ hovorí J. Zúbek.

Pomôcť by mala novela zákona (č. 39/2007) o Veterinárnej starostlivosti týkajúca sa zjednodušenia zriaďovania farmárskych bitúnkov, o príprave ktorej mi písal J. Karahuta. Teda v prípade, že by prešla.

Veľkonočná bublina

Zvlášť okolo Veľkej noci sú na Slovensku

aktívni najmä talianski obchodníci, ktorí tlačia ceny výkupu dolu a na mäso ich spracujú sami, hoc majú aj vlastné spracovateľské prevádzky na Slovensku, napríklad v Sabinove. Pokiaľ ich hospodár predá troj – štvormesačné obchodníkovi pod dve eurá za kilo živej váhy, nemá z nich žiaden zisk.

Minulý rok kríza s jahňacinou vrcholila. Talianski obchodníci presviedčali chovateľov, že Taliani kvôli pandémie nemajú záujem o jahňacinu a stlačili ceny miestami až na 1,30 € za kilo živej váhy. „Minulý rok sa cena výkupu jahniat pohybovala na úrovni 2,4 € za kilo. Obchodníci však zneužili pandemickú situáciu a zrazili výkupné ceny na 1,8 až 1,3 eura. Pritom si ešte uplatňovali aj desaťpercentné zrážky za nakrmenosť, čím sa ešte znižovala nákupná cena. A toto už bolo hlboko pod výrobné náklady,“ napísal mi J. Karahuta.

Do Talianska spracované na Slovensku

Zo spracovateľskej prevádzky v Agrokombináte Sabinov, kde sú väčšinou vlastníci Taliani, ide 80-percent jahňaciny práve do Talianska. „Tento rok jahňatá vykupujeme po 2,50 za kilo živej váhy (pozn.: potvrdil tak informáciu ZCHOK). Na slovenský trh dodáme iba asi tisíc kusov, ale nejdeme cez veľké supermarkety. Najväčšia chyba je vyvážať jahňatá živé,“ povedal mi v telefonickom rozhovore Juraj Karniš, podpredseda predstavenstva Agrokombinátu Sabinov.

Podľa jeho odhadu v Sabinove spracujú okolo 40 tisíc jahniat, na Agrofarme Červený Kameň okolo 20- až 25 tisíc, v ďalších

prevádzkach 5- až 10 tisíc kusov a zbytok sa predá v živom alebo z dvora. Podľa jeho odhadu vyvezieme tento rok v živom 20 tisíc jahniat. Ich stálym odberateľom v Taliansku je majoritný vlastník a predseda predstavenstva Agrokombinátu Sabinov Carlo Siciliani. Dodávateľmi jahniat sú ich akcionári.

Jedia Slováci jahňacinu?

Kým na Slovensko neprišla valašská kultúra, ovce sa chovali iba na mäso a práve baraninu a jahňacinu konzumovali Slováci najčastejšie zo všetkých druhov mäsa. Kde sa to stratilo? Dnes je na Slovensku o toto mäso minimálny záujem (podľa S. Reľovského zo ZCHOK sa to už mení) a môže za to aj vysoká cena. Tá sa zníži, až keď ho dokážeme dodať na trh vo väčšom množstve a bude o neho záujem. Svoj kus práce by mohli urobiť aj reštaurácie – vo vychýrených v Taliansku či vo Francúzsku sa jahňacinu počíta za delikatesu.

Uviesť jahňacinu na trh na Slovensku je jedným z riešení, ktoré by pomohlo chovateľom. Pri férových výkupných cenách a domácom spracovaní by sme tak ušetrili na dovoze iných druhov mäsa a hospodár by mal väčší úžitok. Fakt je, že na to je potrebná kampaň, aby Slováci o tento druh mäsa prejavili záujem – a s tým súvisí aj presvedčanie supermarketov, aby jahňacinu zaradili to svojho sortimentu. O to sa snaží ZCHOK – tento rok po druhýkrát organizuje podobnú kampaň.

Odbytové družstvo, kde sa spoja viacerí dodávatelia link je v mnohých odvetviach poľnohospodárstva dobré – a často jediné riešenie, ako dostať produkty do supermarketov. Spoločne to ide ľahšie. ZCHOK jahňacinu od dodávateľov tento rok spracúva na bitútku U Ľana v Ivachnovej (minulý rok to bola Agrofarma Červený Kameň).

Tu ju okrem mäsa spracujú aj na paštétu a detskú výživu, jahňacinu je totiž (aj podľa S. Reľovského) vhodná ako prvý mäsový pokrm pre batolatá. Odbyty sa plánujú rok vopred a tak keď projekt začal pred rokom, už sa dajú očakávať prvé výsledky. „Odbyť pre budúcoročné jahňatá musíme plánovať už teraz. Aby tomu chovatelia prispôbili pripúšťanie či chovateľské podmienky. Minulý rok to bolo špecifické, ale tento rok to už robíme aktívne,“ hovorí S. Reľovský.

„Ponúkame spotrebiteľovi aj alternatívu v rámci myšlienky **Nájdí si svojho baču** - www.mojbaca.sk, aby si našiel vlastného dodávateľa mäsa a mliečnych výrobkov. Ponúkame aj takú možnosť, že U Ľana zabezpečí odvoz k zákazníkom. Keď túto možnosť nevyužije, bude si môcť kúpiť kvalitnú jahňacinu pod značkou Zlaté jahňa 100% slovenské v obchodných reťazcoch,“ vysvetľuje S. Reľovský.

S. Reľovský uviedol odhad, že vďaka aktivitám zväzu (ZCHOK) príde ku chovateľom tento rok o 1,2 miliónov eur viac ako rok predtým. Túto sumu by inak zhltil výkupcovia. „Na každé jahňa dostane chovateľ zhruba o 20 € viac,“ povedal.

Iba pre fajšmekrov?

Jahňacinu nie je najlacnejšie mäso. Cenné mäsité časti sa predávajú kilo po 10 € – stehno, chrbát či pliecko. Niektoré, napríklad rebrá, sú lacnejšie. S. Reľovský odporúča konzumovať staršie, nie mliečne, teda veľkonočné jahňatá – majú svalovinu „krajšie vyvinutú“. Stále tu však visí otázka, ako na tento produkt zareaguje slovenský trh.

Jahňacinu ostáva stále veľkonočný hit a Slováci – tí majetnejší, čo si ju kúpia – sa väčšinou vezú na tejto vlne. Baranina nám, národu ovčiarov smrdí!!! Hoci podľa F. Chrenka je to iba zlá povera. „Baraní loj má charakte-

ristickú arómu, ktorá mnohým nesedí, ale keď sa spracuje chudé mäso zbavené loja, žiadnu príchuť ani nepríjemnú arómu nemá,“ myslí si F. Chrenka.

S touto poverou majú svoje skúsenosti aj na salaši Zbojská. „Predať baraninu zákazníkom nebolo vôbec ľahké. Paradoxom Slovákov ako národa ovčiarov je, že baraninu nejedia a zabudli ju pripravovať. Pol roka som ju dával zadarmo, robieval som na salaši baraninové hody,“ povedal mi Igor Vlček, majiteľ Salaša Zbojská, keď som Zbojskú pred pár rokmi navštívila. Jeho baranina sa však preslávila ako delikatesa. Spôsob jej prípravy je vraj „zbojnícke tajomstvo“ – nedá sa kopírovať, viaceré salaše sa o to pokúšali.

Kampaň, ktorú ZCHOK vedie, sa nesústreďuje len na veľkonočné jahňatá. „Snažíme sa o to, aby sa jahňacinu zmenila zo sezónneho na celoročný produkt, o to, aby bola k dispozícii po celý rok,“ hovorí S. Reľovský.

Jahňacie mäso je zdraviu prospešné najmä vďaka priaznivému pomeru nenasýtených a nasýtených mastných kyselín a pomeru omega6 a omega3 mastných kyselín. Má najvyšší obsah L-karnitínu zo všetkých druhov mäsa. Vedci pripisujú jahňaciemu mäsu aj protisklerotické, protidiabetické, či protirakovinové účinky. Obsahuje veľa vysoko kvalitných bielkovín, minerálnych látok, železa, medi a zinku. Je výborným zdrojom vitamínov skupiny B, ako B12, či B1, ktoré pôsobia priaznivo na nervový a imunitný systém. Mäso mladých jahniat, ktoré sa živia iba materským mliekom, je veľmi jemné a dobre stráviteľné. Je vhodné aj ako prvý mäsový pokrm podávaný malým deťom.

Prameň: gastroweb.sk

Valaška v Zbojskej.

Foto: Martin Babarík (2016)

Na ekofarme Visolaje.

Situácia koziarstva na Slovensku

Bc. Andrej Smetanka

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku-družstvo

O rozvoj koziarstva na Slovensku, vo chvíľach kedy je to najviac potrebné, sa pokúša len niekoľko málo organizácií, v úzkej spolupráci s chovateľmi. Je to činnosť, ktorá má veľké opodstatnenie a pomaly začína zožínať prvé úspechy, pretože chov týchto hospodárskych zvierat zaujal nejedného chovateľa a milovníka zvierat. Situácia je však taká, že koziarstvo na Slovensku, podobne ako ovčiarstvo, zažíva neľahké obdobie a pretrvávajúca pandémia vecí rozhodne neprospieva. Z viacerých strán zachytávame informáciu, že ovčiarstvo a koziarstvo na Slovensku je radikálne podvyživené a preto je jeho finančná podpora naozaj nevyhnutná. V porovnaní s inými štátmi, kde sa chov kôz realizuje je zrejmé, že aj keď sme prešli kus cesty, stále máme čo zlepšovať. Pravdou je, že sa toto

odvetvie živočíšnej výroby v priebehu posledných rokov mení, formuje a nadobúda isté špecifiká. Akýmsi trendom je vznik chovov s častokrát netradičnými plemenami kôz, čo pozitívne rozširuje varietu plemien, chovaných na našom území. Počtom vyskytujúcich sa zvierat na jednom chove, sa poväčšine približujeme k menším ovčiarskym chovom, aj keď existujú isté výnimky, ktoré toto pravidlo vyvrátia.

Napriek na prvý pohľad, možno nie úplne ideálnym podmienkam, sa záujem chovateľov o chov kôz na území Slovenska zvyšuje, čo Zväz chovateľov oviec a kôz vníma veľmi priaznivo. Poukazuje to na počet novovzniknutých chovov a prírastkov, či už novo zapísaných alebo novonarodených. Za rok dvetisícdvadsať evidujeme niečo málo cez päťsto novo zapísaných jedincov, z toho šesťdesiatdva novo zapísaných plemenných capov a štyristošesťdesiatdeväť novozapísaných plemenných

kôz. Vývoj početných stavov kôz chovaných na Slovensku a počet registrovaných fariem za jednotlivé roky dvetisícšesťnásť až dvetisícdvadsať, je uvedený v tabuľke číslo 1.

Z hľadiska plemennej štruktúry, vedie Zväz chovateľov oviec a kôz ku koncu minulého roka desať plemenných kníh kôz, a to pre plemená biela koza krátkosrstá, hnedá koza krátkosrstá, búrska koza, anglonúbijská koza, durínska koza, sánska koza, kašmírska koza, alpská koza, walliská čiernokrká koza a takisto aj pre plemeno kamerunská koza. Početné zastúpenie kategórií niektorých plemien evidovaných ku koncu roka dvetisícdvadsať, nájdete uvedené v tabuľke číslo 2.

Môžeme teda povedať, že v posledných rokoch evidujeme nárast počtu fariem, alebo kôz chovaných na Slovensku. Tento jav zvyšovania počtu zvierat a chovateľov kôz má pozitívny vplyv na krajinotvorbu, agroturistiku, osvetu koziarstva a vo všeobecnosti

Tabuľka číslo 1.: Početné stavy plemenných kôz a počet registrovaných fariem za roky 2016 až 2020.

Rok	Počet registrovaných fariem	Počet kôz
2016	4076	17562
2017	4345	17936
2018	4505	17338
2019	4923	18133
2020	5317	18101

na koziarstvo ako také. Jedným z faktorov podieľajúcich sa na tomto stave je skutočnosť, že spoločnosť začína vnímať kvalitu a jedinečnosť kozích surovín a taktiež začína chápať, že podpora regionálnych farmárov je jediná cesta, k zmysluplnému fungovaniu poľnohospodárstva v našej krajine. U obyvateľov sa výrazne zvyšuje záujem o kozie mäso, mlieko a kozie mliečne výrobky, ako súčasť zdravej výživy ľudí. Opodstatnený je tiež záujem podporiť domáce a kvalitné potraviny, vyprodukované na slovenských lúčach a pastvinách. Garanciou takejto kva-

lity a pravosti slovenských domácich výrobkov z kozieho mlieka je aj certifikát „Zlatá koza“, ktorý garantuje potencionálnym zákazníkom, že kupujú stopercentné kozie slovenské výrobky. Pre chovateľa je to však častokrát akási srdcová záležitosť a chované plemenné capy a kozy sú viac, než len hospodárske zvieratá zamerané na istú úžitkovosť. Ďalším, z mimo iných faktorov podieľajúcich sa na rozmachu koziarstva, je tradícia spojená s chovom malých prežúvavcov v rôznych regiónoch Slovenska. Aj keď počty kôz zdani-vo stúpajú, stále to nie je dosť natoľko, aby

sme mohli považovať koziarstvo za silnú časť živočíšnej výroby. Na celom území Slovenska je pritom toľko nevyužitých alebo neefektívne využitých trávnatých plôch a pastvín, že by sme počty zvierat mohli niekoľkokrát znásobiť.

Existuje mnoho dôvodov a argumentov, prečo sa aktívne podieľať alebo nepodieľať na koziarstve a činnosťami s tým spojenými, no som presvedčený, že toto je cesta k sebestačnosti, formovaniu našej krajiny, zamestnanosti obyvateľstva tu doma na Slovensku a budúcnosť nás všetkých. □

Tabuľka číslo 2.: Prehľad stavov niektorých plemien za konkrétnu kategóriu kôz chovaných sa Slovensku.

Plemeno	Capy	Kozy	Capky	Kozičky
Alpínska koza	7	27	4	10
Anglonúbijská koza	29	150	34	65
Biela koza krátkosrstá	50	708	10	303
Búrska koza	1	61	0	35
Hnedá koza krátkosrstá	9	81	5	15

Školenie HACCP v roku 2021

Ing. Július Šutý

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku - družstvo

Tak ako v predošlých rokoch, Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku - družstvo ako organizačný garant, pod záštitou Štátnej veterinárnej a potravinovej správy Slovenskej republiky (ŠVPS SR) na čele s Ústredným riaditeľom prof. MVDr. Jozefom Bírešom, DrSc., mal v úmysle usporiadať ďalší ročník školení k „Hygienickej príručke na zásadách HACCP pre výrobu a predaj výrobkov z ovčieho mlieka v salašnických podmienkach – ovčí hrudkový syr na priamu spotrebu, ovčí údený syr, žinčica, bačovská bryndza, parenice, korbáčiky“.

Vzhľadom na nariadenia vlády SR súvisiace s pandemickou situáciou COVID – 19, nebolo možné školenia usporiadať štandardným spôsobom, čo je škoda, pretože fyzická účasť chovateľov dáva priestor na vzájomné sa spoznávanie a výmenu pozitívnych aj negatívnych skúseností informáciami zo strany odborných lektorov aj chovateľov medzi sebou. Keďže, v zmysle vyššie uvedeného, nebolo možné zorganizovať školenia zaužívaným spôsobom, riaditeľ ZCHOK Ing. Slavomír Reľovský, aj záujme ochrany zdravia účastníkov školenia, rozhodol, že sa školenie uskutoční dňa 2. 3. 2021 elektronicky „on line“ pripojením. Na web stránke Zväzu www.zchok.sk bola zverejnená pozvánka aj prihláška pre záujemcov o absolvovanie školenia. Chovateľom, ktorí sa prihlásili na školenie, bol z úrade Zväzu odoslaný „link“ na pripojenie. Mali možnosť, v klude a „domácom pohodlí“ preštudovať si prezentácie odborných lektorov, elektronicky vypracovať záverečný test (vyhodnocovanie testov bolo súčasťou programového riešenia). Po úspešnom absolvovaní testu a splnení ďalších podmienok, bol certifikát (osvedčenie) o absolvovaní školenia doručený „klasickou poštou“

Témy školenia:

- Aktuálna zdravotná situácia v chove oviec a kôz na Slovensku (prof. MVDr. Jozef Bíreš, DrSc.)
- Požiadavky na osobnú a prevádzkovú hygienu na salašoch (MUDr. Iveta

Trusková, PhD.)

- Získavanie surového ovčieho mlieka a výroba mliečnych výrobkov z ovčieho mlieka na salaši, dodržiavanie kritérií bezpečnosti a kvality ovčích mliečnych výrobkov (MVDr. Ing. Fridolín Pokorný)
- Certifikácia slovenských výrobkov z ovčieho/kozieho mlieka – Zlatá ovca/koza. Zlepšenie ich predaja na slovenskom trhu (Ing. Slavomír Reľovský; MVDr. Ing. Fridolín Pokorný)

Na záver. Chovateľom sa školenie „on line“ páčilo. Dostal som veľa priaznivých odoziev, hlavne: nie sme viazaní časom, nenaruší sa pracovný režim v chovoch, možnosť školenia je časovo prístupná pre zamestnancov, úspora času a cestovných nákladov.

Som presvedčený, že osobný kontakt chovateľov je nenahraditeľný. Napriek tomu existujú možnosti alternatívnych riešení, ktoré sa osvedčili. Môžeme len všetci spoločne dúfať, že sa už čoskoro vrátíme do „normálneho režimu“.

V obchodoch je takmer o 100 % viac jahňaciny ako vlani

Autor TASR

2. apríla 2021 13:18

Chovateľov oviec mimoriadne teší záujem spotrebiteľov o kvalitnú slovenskú jahňacinu. Tradičná veľkonočná pochúťka, jahňadina, ktorá roky smerovala najmä na taliansky trh, oslovila už aj Slovákov. V obchodoch pred Veľkou nocou možno nájsť takmer o 100 % viac jahňaciny ako vlani. Informovala o tom hovorkyňa Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory (SPPK) Jana Holéciová.

Chovateľov oviec podľa nej mimoriadne teší záujem spotrebiteľov o kvalitnú slovenskú jahňacinu. Prioritou je podľa nej umiestňovať produkciu na domácom trhu, čo sa začína postupne naplňovať.

Uviedla, že Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku hodnotí tohtoročný záujem o produkty ako diametrálne odlišný v porovnaní s minulosťou. Ak sa porovná rok 2021 s obdobím pred 10 až 30 rokmi, keď odchádzala celá slovenská produkcia jah-

niat na zahraničné trhy, tento rok je úplne iný. Z celoslovenskej produkcie sa teraz vyzvieľa na veľkonočný taliansky trh len 40 % zvierat, zvyšok zostal doma. Záujem spotrebiteľov podľa Holéciovej rapídne stúpol.

„Kým vlani sme do obchodov umiestnili 8000 jahniat, tento rok už 15.000. Máme plány, pri ktorých počítame s budúročným odbytom do obchodov v množstve až 40.000 jahniat,“ uviedol riaditeľ Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku Slavomír Reľovský.

Zväz podľa Holéciovej pre podporu predaja mäsa a mliečnych výrobkov z oviec a kôz zriadil novú webovú stránku www.mojbaca.sk a v marci minulého roku vytvoril ochrannú známku „Zlaté jahňa 100 % slovenské“, ktorá je aj patentovo chránená. Známa by mala pomôcť spotrebiteľovi nakúpiť skutočne slovenskú jahňacinu. SPPK podľa hovorkyne zas pred Veľkou nocou spustila projekt na sociálnych sieťach s názvom Slovenská Veľká noc, prostredníctvom ktorej hovorí o benefitoch veľko-

nočných potravín, jahňacinu nevynímajúc.

Podčiarkla, že pozitívnu správou pre odvetvie je aj to, že chovatelia našli seriózneho slovenského výkupcu, ktorý má bitúnok, rozrábkareň a dokáže predávať jahňatá. Uzavrel sa podľa nej dôležitý kruh: slovenský chovateľ – slovenský spracovateľ – slovenský obchodník – slovenský spotrebiteľ.

„Vďaka tomu, že sme prvýkrát podpísali zmluvy s pevnou odbytovou cenou, dostaneme takýmto spôsobom navyše za predané jahňatá 1,2 milióna eur, ktoré by si ináč rozdelili neseiériozní výkupcovia tak, ako tomu bolo v minulosti. Sú to peniaze dôležité pre ďalší chov zvierat. Máme zmluvy na serióznou cenu, pri ktorej konečne chovateľ nechová zvieratá so stratou. Považujeme to za historický úspech, ktorý sa nám v tomto roku podaril dosiahnuť,“ povedal Reľovský.

Kľúčové pre budúcnosť slovenského ovčiarstva teraz podľa Holéciovej bude, aby sa so zvýšeným záujmom Slovákov o jah-

ňacinu podarilo naplniť aj všetky prísluby, ktoré dostali chovatelia oviec a kôz počas rokovaní s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka (MPRV) SR.

Spresnila, že ide o štyri oblasti, v ktorých by sa mali udiť zmeny a ktoré by mali prispieť k stabilizácii odvetvia a následne postupnému nárastu počtu chovaných oviec: zvýšenú platbu na veľkú dobyčťiu

jednotku pre ovce a kozy a zlepšenie odbytu jahňaciny sa už podarilo realizovať. Treťou oblasťou pripravovaných zmien je otázka farmárskych bitúnkov. Snahou producentov je, aby mohli ponúknuť kvalitné mäso aj v rámci predaja z dvora pri realizovaných nárokoch zo strany Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR. Štvrtou oblasťou je pomoc štátu pri predaji a spracovaní vlny, s ktorou majú chovatelia dlhodobu pre chýbajúci odbyť problémy.

Dodala, že pokiaľ by sa podarilo naplniť všetky prísluby, ktoré chovatelia dostali od MPRV, chov oviec na Slovensku by sa po dlhých rokoch stabilizoval. Ovčiar majú v prípade pozitívneho trendu v pláne zvýšiť počet oviec zo súčasných približne 320.000 kusov na 600.000 kusov. □

SLOVENSKÁ JAHŇACINA MÁ NA PULTOCH OBCHODOV ÚSPECH

Liptovské noviny

Slovenskú jahňacinu si na pultoch obchodov možno kúpiť už rok. K najväčším chovateľom oviec na Slovensku patrí Poľnohospodárske družstvo v Liptovských Revúcach.

LIPTOVSKÉ REVÚCE Slovenská jahňacina má medzi spotrebiteľmi úspech.

Za rok od jej návratu na pulty obchodov sa prostredníctvom obchodných reťazcov predalo zhruba 8000 jahniat, čo je takmer 200 tisíc kilogramov živej váhy.

Informoval o tom minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Ján Mičovský (OLANO) na návšteve Poľnohospodárskeho družstva v Liptovských Revúcach. Zdôraznil, že dopyt bol oveľa vyšší, preto sa tento rok pokúsia ponuku rozšíriť.

Jahňacina je kvalitné mäso

„Rozhodnutie o uplatnení jahňaciny na pultoch obchodov má v rukách spotrebiteľ. Chcem preto vyzvať všetkých, aby vyskúšali tento produkt a pri výbere uprednostnili skutočne slovenskú jahňacinu,“ povedal Mičovský.

Predseda Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku Igor Nemček pripomenul, že jahňacina je jedným z najkvalitnejších mies.

„Pre nás chovateľov je snom, aby sme všetku na slovenských kopcoch vychovanú jahňacinu dokázali predáť slovenským spotrebiteľom. Záleží nám na zdraví našej krajiny aj jej obyvateľov,“ uviedol.

Vlani bola situácia kritická

Pred rokom bola situácia v chove oviec kritická. Pandémia ochorenia covid-19 narušila zahraničný trh a vývoz jahniat, napríklad

do Talianska, bol ohrozený.

„Oslovili sme o pomoc každého, koho sme mohli. Spustili sme mediálnu propagáciu jahňaciny a výsledok je neuveriteľný. Práve vďaka tejto propagácii a spolupráci máme aj veľa odoziev od ľudí, ktorí pred rokom vyskúšali jahňacinu po prvýkrát, zachutila im a teraz sa stávajú stálym konzumentom,“ zhodnotila predsedníčka Poľnohospodárskeho družstva Liptovské Revúce Anna Kováčiková.

Minister pôdohospodárstva zdôraznil, že zásluhou návratu slovenskej jahňaciny na pulty obchodov zachránili niekoľko desiatok producentov a stovky pracovných miest.

Spotrebiteľia nájdu slovenskú jahňacinu na pultoch obchodných reťazcov pod spoločným označením „Zlaté jahňa - 100 % slovenské“ a označením Značky kvality. Jahňacina sa tak stane nielen sezónnou počas Veľkej noci, ale dostupnou po celý rok. □

PREČÍTALI SME

Chovateľom oviec pomaly svitá na lepšie časy

Jana Holéciová, SPPK

Autor fotografie: Vladimír Skubeň

Zdá sa, že po desiatkach rokov postupného úpadku odvetvia sa slovenským chovateľom oviec pomaly začíná blýskať na lepšie časy. Krok po kroky sa snažia rokovaniami s ministerstvom pôdohospodárstva dosiahnuť to, aby prijaté systémové opatrenia pomohli stabilizovať počty oviec a kôz, a aby sa ovčiarstvo, výroba ovčích mliečnych špecialít a produkcia misa stali nanovo atrak-

tívne aj pre samotných chovateľov.

Na návšteve vo Zväze chovateľov oviec a kôz na Slovensku

Chovatelia sa vezú na vlne výrazného záujmu spotrebiteľov o kvalitnú slovenskú jahňacinu. Bude dôležité, aby obyvatelia Slovenska nestratili záujem o túto pochúťku, ktorú znovu objavujú najmä v období veľkonočných sviatkov. Prioritou pre chovateľov oviec je umiestňovať mäso a vý-

robky na domácom trhu. To sa teraz začína naplňať.

Spotrebiteľia objavili jahňacinu

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku hodnotí tohtoročný záujem o produkty v porovnaní s minulosťou ako diametrálne odlišný. Ak porovnáme rok 2021 s obdobím pred 10, 30 rokmi, kedy odchádzala celá naša produkcia jahniat na zahraničné trhy, tento rok je úplne iný. Z celoslovenskej produkcie sa vyviezlo na veľkonočný taliansky

trh len 40 % zvierat, zvyšok ostal doma. Záujem spotrebiteľov rapídne stúpol. Chovatelia majú pozitívne informácie aj z obchodov, že o slovenskú jahňacinu je obrovský záujem.

„V obchodných reťazcoch, do ktorých dodávame zlaté slovenské jahňa, sa výrazne zvýšil objem nášho tovaru. Kým vlni sme do obchodov umiestnili 8 000 jahniat, v tomto roku je to už 15 000 jahniat. Máme plány, pri ktorých počítame s budúročným odbytom do obchodných reťazcov v množstve až 40 000 jahniat“, uviedol Slavomír Reľovský, riaditeľ Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku.

Súčasťou podpory predaja je aj cielený marketing. Zväz pre podporu predaja mäsa a mliečnych výrobkov z oviec a kôz vytvoril novú webovú stránku www.mojbaca.sk, a v marci minulého roku vytvoril ochrannú známku Zlaté jahňa na 100 % slovenské, ktorá je aj patentovo chránená.

Táto známka by mala pomôcť spotrebiteľovi nakúpiť skutočne slovenskú jahňacinu.

Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora zase pred Veľkou nocou odštartovala projekt s názvom Slovenská Veľká noc, prostredníctvom ktorej hovorí o benefitoch tradičných veľkonočných potravín, jahňacinu nevynímajúc.

Benefitom pre životné prostredie je to, že zvýšený predaj jahniat na domácom trhu zmenšil vývoz živých zvierat do zahraničia. Tým sa podčiarkla aj zelená línia slovenského chovu oviec, keďže nižší počet kamiónov, vyvážajúcich zvieratá do cudziny, vytvára kratšiu uhlíkovú stopu.

Historický úspech

Positívnu správou je aj to, že chovatelia našli seriózneho slovenského výkupcu, ktorý má bitúnok, rozrábkareň a dokáže predávať jahniatka. Uzavrel sa tak dôležitý kruh – slovenský chovateľ, slovenský spracovateľ, slovenský obchodník a slovenský spotrebiteľ.

„Vďaka tomu, že sme prvýkrát podpísali zmluvu s pevnou odbytovou cenou, takýmto spôsobom dostaneme za predané jahňatá navyše 1,2 mil. eur, ktoré by si ináč rozdelili neseriózni výkupcovia, tak ako to bývalo v minulosti. Sú to mimoriadne dôležité peniaze pre ďalší chov zvierat. Máme zmluvy na serióznou cenu, pri ktorej chovateľ konečne nechová zvieratá so stratou. Považujeme to za historický úspech“, povedal Slavomír Reľovský.

Štyri oblasti pomoci

Pre budúcnosť slovenského ovčiarstva bude teraz kľúčové to, aby sa ruka v ruku so zvýšeným záujmom obyvateľov Slovenska o zdravú jahňacinu podarilo naplniť aj všetky prisľuby, ktoré dostali chovatelia oviec a kôz počas rokovaní s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Ide

o štyri oblasti, v ktorých by sa mali udiat zmeny a ktoré by mali prispieť k stabilizácii odvetvia a následne aj k postupnému nárastu počtu chovaných oviec.

Podľa Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku boli chovatelia oviec roky diskriminovaní, keďže dostávali nižšiu platbu na veľkú dobyčtciu jednotku. To bol aj jeden z dôvodov, prečo sa počet oviec za 10 rokov znížil o štvrtinu – teda o asi 100 tisíc jedincov, čo je dramatický pokles. Vyrovnanie platby na veľkú dobyčtciu jednotku s dojnicami by malo byť impulzom pre chovateľov, aby ovce boli nanovo zaujímavé aj po ekonomickej stránke.

Okrem už naplneného prisľubu zo strany Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR o vyrovnaní platby na veľkú dobyčtciu jednotku sa darí zlepšiť aj odbyť slovenskej jahňaciny na domácom trhu.

Tretou oblasťou pripravovaných zmien je otázka farmárskych bitúnkov. Snahou producentov je, aby mohli ponúknuť kvalitné mäso aj v rámci predaja z dvora; samozrejme, pri dodržaní nárokov zo strany Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR.

„Chceme dosiahnuť, aby aj drobní chovatelia mohli pri splniteľných veterinárnych aj finančných nárokoch predávať jahňacinu v rámci predaja z dvora. Toto by bol pre nich zaujímavý impulz a zároveň ďalší spôsob, ako ešte viac dostať slovenskú jahňacinu do povedomia spotrebiteľov a na regionálne trhy. Tou štvrtou oblasťou je pomoc štátu pri predaji a pri spracovaní vlny, s ktorou máme dlhodobé obrovské problémy“, dodal Slavomír Reľovský.

Pokiaľ by sa podarilo naplniť všetky prisľuby, ktoré chovatelia dostali od ministerstva pôdohospodárstva, chov oviec na Slovensku by sa po dlhých rokoch stabilizoval. A čo je smelá myšlienka do budúcnosti? Ovčiar majú v prípade pozitívneho trendu v pláne navýšiť počet oviec zo súčasných asi 320 tisíc na 600 tisíc jedincov.

Okrem nastavenia opatrení na domácej pôde zväz aktuálne pracuje aj na tvorbe podmienok pre novú Spoločnú poľnohospodársku politiku EÚ do roku 2027. Jeho štyria zástupcovia pracujú v pracovných intervenčných skupinách, v ktorých sa snažia vyrokovať čo najvýhodnejšie podmienky pre rozvoj chovu oviec a kôz v štyroch oblastiach – priame platby, ekologické poľnohospodárstvo, agroenvironmentálne opatrenia a investičné stimuly.

Vďaka efektívne nastaveným podmienkam a oblastiam národných a európskych podpôr sa prípadným navýšením počtu chovaných oviec otvorila ďalšie možnosti aj na export zvierat na ázijské trhy. Nie je tajomstvom, že chovatelia majú záujem o vývoz zvierat do Číny. Vytvorenie odbytového slovensko-čínskeho kanála je však mimoriadne zložitý proces, a to aj po stránke veterinárnej.

Už o pár týždňov by mali na Slovensko pricestovať odborníci z Číny, ktorí sa zúčastnia na akreditácii slovenských bitúnkov pre účel vývozu zvierat. Dôležité budú aj množstvá zvierat a jahňaciny, ktoré by mohli po úspešnom zavŕšení celého procesu putovať na ázijský trh. Pre našich chovateľov by to malo byť ekonomicky zaujímavé. V takom prípade bude rásť počet oviec a bude aj lepšie postarané o našu krajinu.

Ovca je benefitom v tvorbe krajiny

Okrem zdravých produktov, ktoré nám ovca dáva, má totiž toto zviera nezanedbateľný prínos aj pri krajínovtvorbe. „Rast počtu oviec a rozvoj ovčiarstva v krajine neopierame len o myšlienku, aby mali profit chovatelia.

Dôležité je aj to, že ovca je významný prvok pre krajínovtvorbu a poskytuje jej ekosystémové služby. Horské a podhorské oblasti, trvalé trávne porasty a ovce spolu súvisia a tvoria jeden celok. Uvedomuje si to aj Európska únia. Európska komisia pred pár rokmi prijala legislatívu, ktorá podporuje pasenie zvierat a údržbu krajiny pasením zvierat. Malé prežúvavce sú na to ideálne, keďže dokážu zabezpečiť údržbu trvalých trávnych porastov“, konštatoval riaditeľ Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku.

Negatívna premenná: covid

Aby po prečítaní tohto článku nevznikol mylný pocit, že odvetvie sa po rokoch vymaňilo zo všetkých problémov, musíme hovoriť aj o negatívach. A tým najnovším je súčasná pandemická situácia. Aj chov oviec a kôz patrí medzi tie odvetvia, ktoré už mesiace doplácajú na protipandemické opatrenia. Zatvorené hotely a ubytovacie zariadenia s priamym prepojením na agroturistiku negatívne vplyvajú na odbyť výrobkov z ovčieho mlieka.

Pociťujú to najmä chovatelia v tradičných ovčiarskych regiónoch. Syrové výrobky a ovčie syry majú sťažený odbyť.

Napríklad chovatelia v Liptove alebo na Horehroní hovoria o výrazných stratách práve pre stagnujúci predaj výrobkov. Neteší ich ani úbytok pracovnej sily a chýbajúci absolventi stredných odborných škôl.

S každým problémom sa však oveľa lepšie bojuje vtedy, ak spoločnosť pozitívne vníma nastolený trend v agropotravinárstve. A v prípade chovu oviec sa zdá, že chovatelia po rokoch konečne vidia svetlo na konci tunela.

Slavomír Reľovský, riaditeľ Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku:

„Chov oviec na Slovensku sa nachádza v obrovských problémoch. Snáď sa nám ho spoločne podarí zachrániť. Dôležité bude, aby sme zachytili súčasný výrazný záujem spotrebiteľov o kvalitnú slovenskú jahňacinu.“ □

CHOVATELIA, SPOJTE SA - ALEBO PRÍKLAD FUNGUJÚCEJ SPOLUPRÁCE CHOVATEĽOV

Bc. Andrej Smetanka

Zdroj fotografií: AUTOCAR - Ťažné zariadenia, s.r.o.

Na mapu Slovenska pribudol nový väčší spracovateľ jahňaciny - Bitúnok a mäsovýroba U Ťaňa na Liptove v Liskovej. Tento bitúnok funguje predovšetkým ako prevádzka pre spracovanie mäsa a jaťočných zvierat z produkcie zväzu chovateľov oviec a kôz, ale zároveň aj na spracovanie hovädzieho dobytku a ošípaných z vlastného chovu. Majú za sebou úspešne prvú „veľkonočnú sezónu“ s jahňacinou a my sme chceli vedieť, ako sa im to celé vlastne podarilo. Preto Vám prinášame rozhovor s pánom Jozefom Žilinecom, prevádzkovateľom bitúniku U Ťaňa.

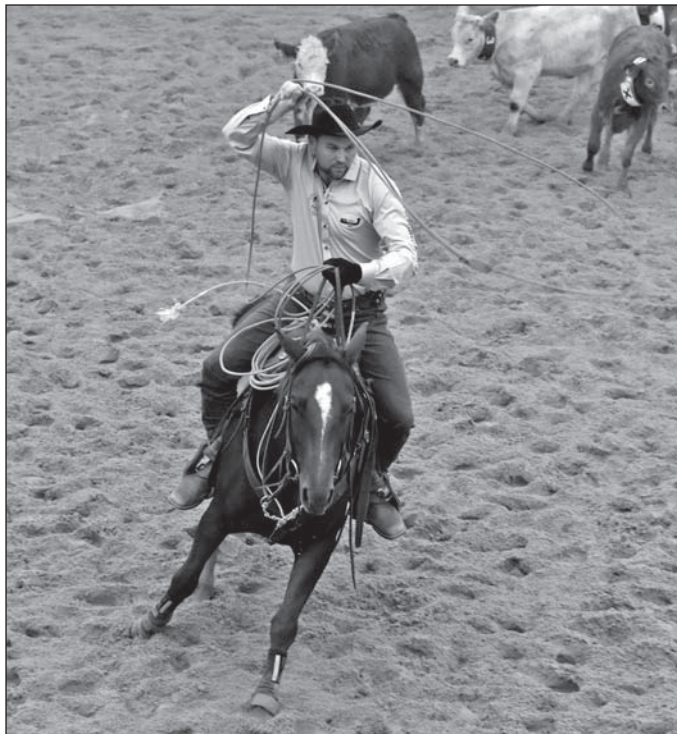
Na začiatok nám povedzte, aká bola Vaša cesta k tomuto bitúniku?

Začalo to tým, že sme založili farmu a chceli sme si vo vlastnej rézii riešiť aj finalizáciu. Hľadali sme preto najbližší bitúnok k našej polohe, no a to bol práve tento

v Liskovej. Funguje od roku 1991, ale prevádzkovateľom sme sa stali až od 2019. Vtedajší predseda išiel do dôchodku a ako to už, bohužiaľ, v dnešnej dobe s podobnými podnikmi býva, nemali nikoho, kto by to tam naďalej viedol. Preto oslovili nás, či by sme nemali záujem. Prevádzka si vyžadovala a stále vyžaduje nemalé investície, ale je to jediný bitúnok, ktorý je na Liptove, takže sme sa toho „chopili“.

Čo bol prvý impulz k tomu, že budete spracovávať jahňacinu?

Syn Marek (vedúci mäsovýroby U Ťaňa) zabezpečoval koncom februára jahňatá pre náš obchod a e-shop. Nakontaktoval sa preto na pani Ing. Kováčikovou z Liptovských Revúc. Chceli sme len niekoľko stoviek jahniat. V rámci debaty sme sa dozvedeli o rôznych nekalých praktikách výkupcov, s ktorými obchodovali po minulé roky. V neférových podmienkach, ktoré priťažovali práve chovateľom a podobne. Vrela nám z toho krv, lebo sami sme poľnohospo-

Jozef Žilinec

dári a vieme, aké je to náročné. Do toho zrazu prišla myšlienka, či by sme sa vedeli zamyslieť nad

spracovaním jahňaciny u nás. A v tejto iniciatíve nás utvrdilo aj stretnutie zástupcov ministerstva pôdohospodárstva s chovateľmi vo Veličnej.

A? Ako to vyzeralo, keď ste si to plánovali?

Bolo to čisté bláznovstvo. (smiech) Všetko sme museli riešiť hneď, lebo sme na zabezpečenie celého projektu mali vlastne len 1 mesiac. Napriek tomu, sme to dali nahrubo za 2 večery dokopy za spolupráce so ZCHOK. A začali sme intenzívne pracovať na projekte. **Čo je významné - pripravili sme vopred písomnú zmluvu, kde sme sa zaviazali nakúpiť jahňatá aj so zmluvnou pokutou v prípade porušenia dohody na našej strane a aj na strane chovateľov. A my sme išli do podpisu tejto zmluvy bez toho, že by sme mali zabezpečený odbyť.** Bavíme sa pritom o výkupe 8 500 ks jahniat s priemernou váhou 25 kg.

Napriek takémuto riziku ste do toho išli? Prečo?

Áno, lebo sme v tom videli potenciál. Ale išlo aj o spoluprácu

a pomoc chovateľa chovateľovi. Sami máme farmu, chápeme, aké sú problémy na strane chovateľov. Chceli sme umiestniť jahňacinu na slovenský trh za férových podmienok a zároveň aj dokázať, že takýto obchod založený na spolupráci je možný aj u nás. A že je to výhra pre všetky strany, nikto z nikoho neťaží.

Nakoniec sa nám podarilo produkty umiestniť exkluzívne v sieti predajní BILLA. Takže všetko, našťastie, dobre dopadlo.

Líšia sa niečím Vaše produkty od iných konkurentov?

Spojili sme sa so ZCHOK, aby sme mohli ponúknuť skutočne lokálnu jahňacinu od slovenských chovateľov s garanciou pôvodu a kvality. Zväz si dal navyše zaregistrovať ochrannú známku „Zlaté jahňa 100% slovenské“. Momentálne sme jediným držiteľom licencie na používanie tejto ochrannej známky. Bolo to pre nás dôležité lebo chceme, aby si zákazník kupoval ten náš produkt s dobrým pocitom, že reálne podporuje lokálnych chovateľov. A že daný produkt vznikol za férových podmienok pre všetky strany, ktoré sa podieľajú na tom, aby si to mäso mohol kúpiť.

Ako hodnotíte tohtoročnú „veľkonočnú sezónu“?

Dodané jahniatka od chovateľov boli pekné, dostatočne mäsité. Za nás hodnotíme dodávku jahniat veľmi pozitívne, boli sme spokojní. Záujem bol taký, že BILLA len po prvej dodávke chcela zdvojnásobiť order. Kontaktovali nás aj iné reťazce, ale vzhľadom na aktuálnu kapacitu sme tieto dopyty museli odmietnuť. Ako najväčší úspech ale hodnotíme, že jahňacina sa dokáže už umiestniť na

slovenských pultoch celoročne, nielen cez sviatky.

Čo chystáte do budúcnosti v rámci tohto projektu?

Snažíme sa využiť všetku dostupnú surovinu. Pustili sme sa teda aj do výroby jahňacích mäsových výrobkov. Okrem spracovania jahňacieho mäsa do podoby jednotlivých dielov sa nám podarilo pripraviť napr. receptúru 3 jahňacích paštét - detskú, s brusnicami a s 5-puťňovým toľkajským vínom. Behom pár týždňov by mali byť na pultoch už aj jahňacie grilovacie a trvanlivé klobásky. Zaexperimentovali sme aj s netradičným porcovaním mäsa v podobe jahňacích steakov.

Na záver, je niečo, na čo by si mali chovatelia obzvlášť dávať pozor, aby dodali Vám ako spracovateľovi top produkt?

1. Pri nakládke odporúčame chytať jahniatka popod brucho a nie za kožu na chrbte. Keď ho chytíte za kožu, vzniká tým podliatina a mäso sa znehodnocuje.
2. Veľmi dôležitá je čistota jahniat pred porážkou. Jahniatka by preto mali byť pred nakládou minimálne 3 dni na čistej slame, aby sa nečistoty povytierali z vlny. V prípade, že sú jahňatá pri nakládke znečistené výkalmi, je možné nedopatrením pri porážke preniesť ich na mäso, čo znamená, že by mäso bolo kontaminované fekálnou mikroflórou.
3. Je nutné dôsledné odčervenie matiek. Pri porážke a pri vyvrhovaní sa stalo, že vnútornosti jahniat boli napadnuté parazitmi. Vnútornosti sme namiesto zúžitkovania na ďalšie produkty museli takto vyhadzovať

a vznikali nám tým náklady navyše na likvidáciu v kafilérii.

4. Nežiaducim javom je aj založenie jahniat. Akonáhle chovateľ chová jahniatka len nárazovo, pričom im dáva obrovské množstvo sacharidového krmiva, tak krmivo síce jahňatá zožerú, ale premieňa sa to na loj, nie na svalstvo. Loj pre nás rovnako predstavuje odpad, ktorý musíme likvidovať v kafilérii.

Čo hovoria na spoluprácu s bitúnikom U Naňa chovatelia?

PD Liptovské Revúce, Ing. Anna Kováčiková - „Naše rozhodnutie podpísať zmluvu na predaj jahniat malo úspech. Som rada, že kvalitná jahňacina bude celoročne k dispozícii pre slovenský trh. Predali sme časť jahniat pred Veľkou nocou a väčšiu časť budeme vykrmovať do vyššej hmotnosti. Obchod prebehol seriózne, podľa zmluvných podmienok. Som pyšná na to, že finalizácia prebieha na Liptove!“

AGRO EKO SLUŽBY, s. r. o., Bukovce, Dr. Ján Harvilko - „Uvítal som nového výkupcu na trhu. Vykrmovať jahňatá je pre nás výborná alternatíva. Realizovali sme už prvú dodávku. Sme spokojný s priebehom, peniaze sú uhradené a máme istotu odberu aj do budúcnosti. Máme informáciu od spracovateľa, že jahňatá boli vynikajúcej kvality, zatriedené do najvyšších tried s vysokou výťažnosťou.“

SATPOL, s. r. o., Ing. Pavol Šatala, Ihľany - „S predajom jahniat Bitúniku u Naňa som spokojný. Vďaka zmluve som mal istotu predaja za výbornú cenu. Predaj prebehol bez problémov, dohodnutá suma je vyplatená. Teší ma, že jahňatá boli umiestnené na slovenskom trhu.“

Gemerské ovečky - výroba kvalitných ovčích výrobkov s vášňou

A. Smetanka – ZCHOK

AGROTERRA, spol. s r. o.

Celoročne, moderne, kvalitne a chutne. Aj takto môžeme v krátkosti charakterizovať produkciu výrobkov zo 100% ovčieho mlieka na Gemi v obci Hubovo (okres Rimavská Sobota). Produkty z modernej mliekarene spoznáte podľa značky „Gemerské ovečky – pravá chuť gemerských pastvín“. Pod značkou je ukrytá spolupráca spoločností AGROTERRA, spol. s r. o., BioEN, s.r.o, AGRODRUŽSTVO - S, družstvo a Agrár LAND, s. r. o. Výsledkom spolupráce spoločností sú kvalitné slovenské výrobky zo 100% ovčieho mlieka.

Hlavnými činnosťami spoločnosti AGROTERRA, spol. s r. o., sú pestovanie krmovín a chov oviec. Spoločnosť obhospodaruje takmer 1000 hektárov pôdy, pričom ornú pôdu tvorí približne 70 percent a trávnatý porast tvorí približne 30 percent plochy. Pestuje sa tu silážna kukurica, jačmeň, ovos a lucerna. Dopestované plodiny sa z časti využívajú na kŕmenie chovaných zvierat a časť úrody je určená na predaj. Spoločnosť sa v minulosti venovala najmä chovu plemien merino, ile de France a suffolk. V súčasnosti pracuje na získaní štatútu šľachtiteľského chovu oviec plemena lacaune. Toto plemeno je celosvetovo uznávané mliekové plemeno pôvodom z Francúzska a priamo z Francúzska je aktuálne 1/3 plemenného stáda, oviec chovaných v Hubove. Všetky dovezené zvieratá sú typickými čistokrvnými predstaviteľmi tohto plemena a ich exteriér dopĺňajú charakteristické znaky, ako neovlnené brucho a dobre utvárané vemeno s veľkou kapacitou.

Z hľadiska systému chovu, spoločnosť uprednostnila chov oviec s pobytom v modernizovanej produkčnej maštali, s niekoľko hektárovým oplôtom na pasenie. Pripúšťanie sa realizuje trikrát ročne a to háremovým spôsobom pripúšťania. Z Francúzska bolo dovezených niekoľko plemenných baranov a doposiaľ stihli vyprodukovať niekoľko ďalších generácií kvalitných plemenných zvierat. Z hľadiska variety línií tu môžeme nájsť línie ako LAZINA, LAFUZO, LABUDA, LARAMU a LAKELY. Keďže bahnenie býva častejšie, podmienky sú vytvorené naozaj priaznivo. Priestory na to určené sú vždy čisté, dostatočne priestrané a pôrod má pod dozorom pracovník na smene, ktorý vie v prípade potreby asistovať, jahňa očistiť alebo napojiť mledzivom. Spoločnosť praktizuje veľmi skorý odstav jahniat. Jahňatá sa od bahnice odoberajú hneď po narodení a oddeľujú sa v samostatných priestoroch. Mledzivo sa od dája a podáva sa po dobu troch dní cez fľašu, čo zaručuje bezproblémový prechod jahniat z fľaše na mliečny automat. Na štvrtý až siedmy deň sa ovčie mlieko mieša so sušeným a po dobu ôsmich dní nastáva úplný prechod na mliečny automat. Postupne sa pridávajú granule na spustenie činnosti bachora.

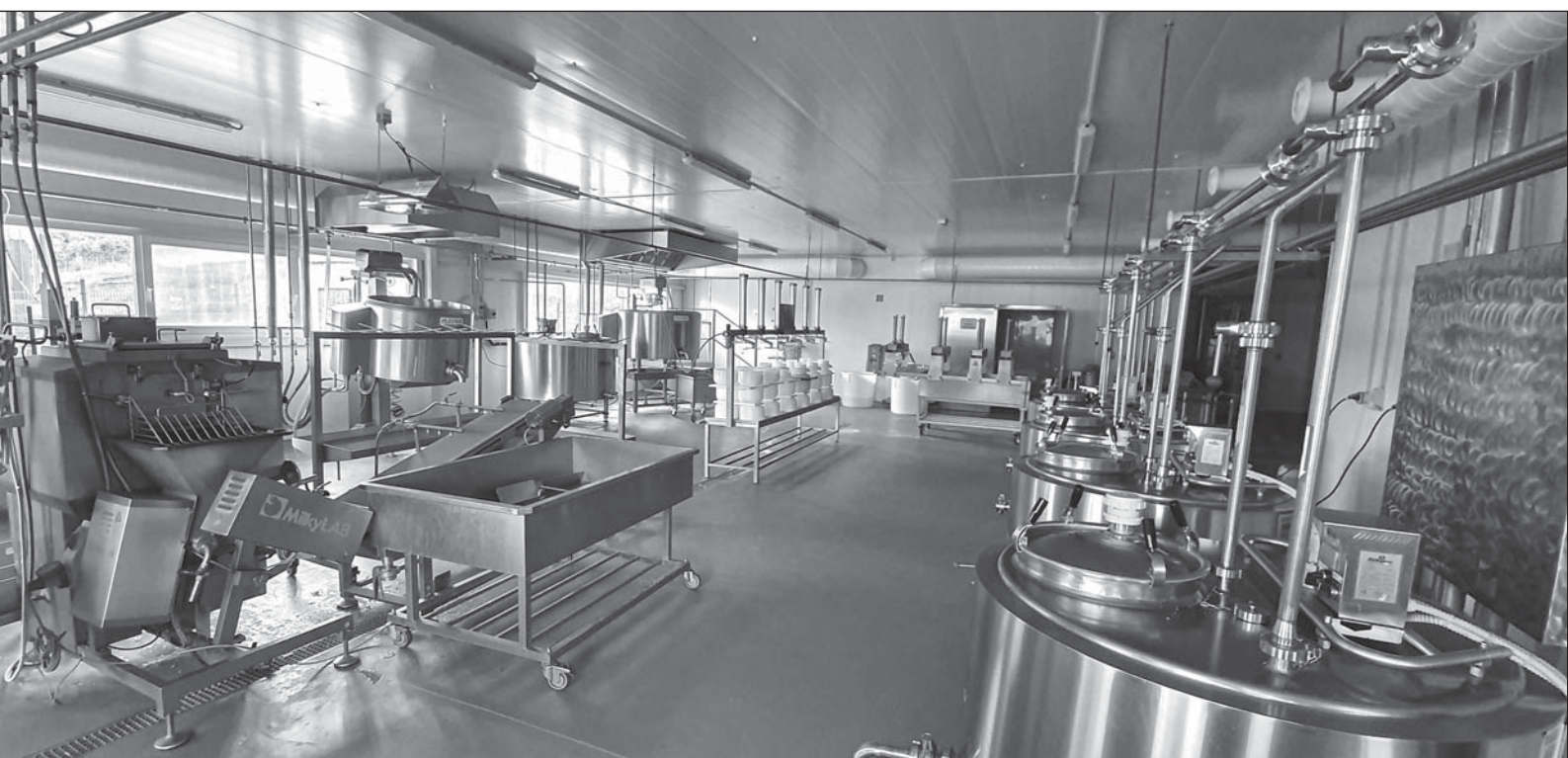
Prihladnuc na genetiky danú predispozíciu vysokej mliekovej úžitkovosti, spôsob chovu bahníc, dobrý zdravotný stav, manažment podniku a kolektív zručných ľudí, sú výsledky úctyhodné. Priemerný nádoj na kus a deň na vrchole laktácie, bol takmer dva litre a rekordný nádoj od jednej bahnice za laktáciu bol viac ako štyristo kilogramov mlieka. Dané výsledky si však vyžadujú manažment

na vysokej úrovni, kvalitnú výživu a pedantný prístup k chovaným bahniciam.

Čo s toľkou produkciou?

Spoločnosť AGROTERRA, spol. s r. o. používa na dojenie modernú dojareň značky Milkplan s kapacitou pre 48 oviec, s rýchlym odchodom. Bahnice počas dojenia dostávajú približne 200 gramov jačmeňa, ktorý pomáha bezproblémovému priebehu akcie. Zhruba 70 percent oviec je očíslovaných elektronickým čipom, ktorý uľahčuje inventúru tým, že počas dojenia sa dá urobiť kompletná inventúra stáda a to počas desiatich minút. Dojareň je napojená priamo na tunajšiu mliekareň na spracovanie ovčieho mlieka, Hubovo SK 4-7-182 ES patriacu spoločnosti BioEn, s. r. o., kde sa mlieko hneď po nadojení dopraví. Následne putuje do tankov, v ktorých sa dlho nezdrží a ďalej pokračuje priamo do doskového pastéra, kde ho následne pasterizujú pri teplote 75 stupňov a vyrábajú z neho 100% ovčie produkty. Napríklad čerstvý ovčí hrudkový syr, údený syr, syrové nite a uzlíky, parenice údené či neúdené, ovčiu bryndzu, zrejúce syry a žinčicu. K širokému sortimentu pribudol aj výborný ovčí jogurt, ktorý si podľa slov zástupcov spoločnosti, spotrebiteľia nevedia vynachváliť.

Spoločnosť v budúcnosti plánuje prístavbu ďalšej produkčnej maštale a s tým súvisí aj navyšovanie počtov zvierat s vlastným odchovom. Kľúčovou víziou spoločnosti je udržateľný rozvoj prevádzkovaných poľnohospodárskych činností a rozšírenie chovu plemena lacaune na 1200 kusov plemenných bahníc s priemernou dennou produkciou farmy 1000 litrov surového ovčieho mlieka. □

Maštal' z vonku.

Maštal' z vnútra.

(pokračovanie na 22. strane)

BONITÁCIE 2020

VPP SPU Žirany.

PPD Liptovská Teplička.

RD Látky.

Slovexa PD Kapušany.

BONITÁCIE 2020

VPP SPU s.r.o. Koliňany.

Tibor Belány.

RD Klenovec.

RD Látky.

Štefan Csank.

Vojtech Štulajter.

GEMERSKÉ OVEČKY
 PRAVÁ CHUŤ
GEMERSKÝCH PASTVÍN

Hodnotenie plemenných capov v roku 2020

Bc. Andrej Smetanka

Zväz chovateľov oviec a kôz
na Slovensku-družstvo

Plemenný cap predstavuje dôležitý základ celého stáda. Vytvára predispozíciu pre novú, výkonnejšiu generáciu potomkov a vplýva na celkovú kvalitu chovu. Je nositeľom viacerých znakov a vlastností, ktoré neskôr premietne do svojich potomkov, ktorí sa stanú predstaviteľmi jeho línie. Je preto dôležité upriamiť svoju pozornosť na výber, čo možno najkvalitnejšieho a najvhodnejšieho plemenníka, do ďalšej plemenitby na chove. U nás na Slovensku máme množstvo kvalitných šľachtiteľských chovov, ktoré každoročne produkujú niekoľko plemenných capov a ak sa jedná o plemeno ktoré je u nás vo väčšej miere zastúpené, nie je nutné plemenníkov dovážať zo zahraničia. Chovateľ tak môže ušetriť časť nákladov na dopravu a poplatky s tým súvisiace. Väčšina slovenských chovateľov pristupuje k svojej práci svedomite, s veľkým nasadením a často sa jedná

Plemenný cap IZAR z farmy NOE vo veku 6 mesiacov.

o srdcovú záležitosť chovateľov, takže vzniká možnosť získať zdravé a reprezentatívne zviera za prijateľnú sumu. A to nehovoriac o tom, že tým podporíme domáci chov, teda ľudí ktorí sa priamo podieľajú na tom, aby koziarstvo na Slovensku existovalo a rozvíjalo sa.

V priebehu minulého roka sme mali možnosť vidieť niekoľko plemenných capov, vystavených na nákupných trhoch, ktoré sa konali na farme v Kamenici, na farme Dubková a taktiež na výstavisku Agrokomplex v Nitre. Plemenné capy boli predvedené aj na hodnotení na chove, teda priamo u chovateľa. Hodnotenie capov na chove sa konalo celkom na piatich podnikoch, a to konkrétne na chove IstroAgra, s. r. o., SHAHEEN'S ANGLO-BONUBIANGOATS, Farma NOE, BB-AXEL, s. r. o. a taktiež aj na podniku TERRE, s. r. o. Ak spočítame capy predvedené na nákupných trhoch a hodnotené na chovoch, môžeme vyvodiť záver, že v roku 2020 bolo na hodnotenie prihlásených spolu 35 plemenných capov, z toho bolo 30 predvedených a zapísaných do plemennej knihy. Toto skromné číslo je však z časti priaznivé, pretože v porovnaní s rokom 2019 bolo na nákupných trhoch v roku 2020 zaradených do plemenitby, o trochu plemenných capov viac. Priaznivé bolo aj hodnotenie a výsledné triedy hodnotených plemenníkov, keďže 14 capov bolo zaradených do triedy ER, 6 capov do triedy EA, 2 capy do triedy EB a 8 capov sa umiestnilo v triede II, ako je uvedené v prílohách.

Capy plemena Búrska koza z chovu IstroAgra.

BB-AXEL s.r.o.

SHAHEEN'S ANGLOBONUBIANGOATS.

Hodnotenie plemenných capov podľa plemien za rok 2020.

Plemeno	Počet predvedených capov	Počet capov zaradených do triedy					Počet capov zaradených do plemenitby
		ER	EA	EB	I	II	
Alpínska koza	4	3	0	0	0	1	4
Anglonúbijská koza	3	3	0	0	0	0	3
Biela koza krátkosrstá	10	7	3	0	0	0	10
Búrska koza	6	0	0	0	0	6	6
Hnedá koza krátkosrstá	7	1	3	2	0	1	7
Spolu	30	14	6	2	0	8	30

Hodnotenie plemenných capov podľa miesta konania za rok 2020.

Miesto hodnotenia	Počet predvedených capov	Počet capov zaradených do triedy					Počet capov zaradených do plemenitby
		ER	EA	EB	I	II	
Výstavisko Agrokomplex v Nitre	4	3	0	0	0	1	4
M. Angelovičová - SHR, Lipany	11	7	4	0	0	0	11
PD Mestečko, farma Dubková	3	1	2	0	0	0	3
Farma NOE	3	3	0	0	0	0	3
BB-AXEL	3	0	0	2	0	1	3
IstroAgra	6	0	0	0	0	6	6
Spolu	30	14	6	2	0	8	30

Plemenný cap Barsonyful Earl z farmy NOE vo veku 1 rok.

Plemenný cap IBSEN z farmy NOE vo veku 8 mesiacov.

HISTÓRIA LOVU VLKOV NA LIPTOVE

POĽOVNÍCTVO V LIPTOVE (kolektív autorov), 2007, ISBN-978-80-969657-8-6

Husté zalesnenie Liptova a susedné Poľské Tatry boli domovom šeliem akými boli vlk alebo medveď, ktoré časom ohrozovali stáda oviec a nezriedka aj ľudské životy. Preto bola skupinám ľudí vyplácaná odmena za odchyt týchto dravcov.

Zabíjanie vlkov kyjakom patrí medzi najstaršie spôsoby lovu tohto druhu zveri. V Žiari mal kyjak pomenovanie „klacok“. Výroba takéhoto klacka trvala dlhšie. Na mladom dube sa na jar presekala kôra až ku drevu a takto sa nechalo rásť jeden až dva roky. Potom „klacok“ odrezali, olúpali z kôry a na dreve zostali umelo vytvorené krčie. Takýto klacok bol dlhý až 1,5 metra. Za ojedinelú formu lapania vlkov na území Slovenska sa považuje lapanie vlkov do sietí v Žiari. V tejto dedine bola táto forma chytania vlkov používaná už od 16. storočia. Obyvatelia Žiaru chytaním vlkov oslobodzovali seba aj iné obce Liptova od vlkov a popritom si tým zarobili aj nemalé množstvo peňazí. Z hospodárskych účtov Liptovskej stolice sa dá dozvedieť, že v roku 1712 obyvatelia Žiaru dostávali za každú vlčiu hlavu 8 zlatých a za každú vlčiu kožu 8-9 zlatých zo stoličnej pokladnice.

Tieto finančné prostriedky potom putovali do spoločnej obecnej pokladnice. Z týchto príjmov potom hradili výdavky za pletenie sietí aj za ich opravu a boli z toho vyplácaní aj honci. Každý rok na jar z týchto peňazí usporiadali „vlčiar-sku“ zábavu, na ktorej celá dedina pila „vlčnuo“. Za takýchto peňazí si v Žiari postavili aj prvú murovanú zvonicu, do ktorej si v Nadlaku kúpili neskôr aj tri zvony za 1400 korún. Formu lapania vlkov do sietí si neskôr osvojili aj obyvatelia susedných dedín: Smrečany, Veterná Poruba a Vitálišovce.

Ústna tradícia si v Žiari zachovala záznamy o lapačke vlkov, ktorá sa v tejto dedine a okolí rozvinula na ojedinelú formu chytania vlkov na území Slovenska. Obyvatelia Žiaru bojovali bez strelných zbraní, vo väčších skupinách štyridsať až päťdesiat mužov a žien. Takáto skupina ľudí vystrela pod úpäťm hôr svoje siete. O siete sa starali vždy štyri žiarske rodiny, ktorým sa táto činnosť stala dedičnou. Pri hone na vlkov spodnú časť siete pripevnili o zem alebo na sneh jeden meter dlhým hákom, nazývaným kľúč. Takýmto kľúčom siete aj spájali. Siete boli napnuté na sošky (dva metre dlhé palice) tak, že sa pri náraze napli a ľahko spadli na chytenú obeť. Na jednu čiaru takto nainštalovali až 400 metrov sietí. Konce sietí boli zahnuté dovnúť

ra poľovného priestoru. Na každých 70 metrov siete boli v jej blízkosti ukrytí piati až šiesti chlapi vyzbrojení klackami. Kolmo uprostred rozostavanej siete boli rozostavení traja honci (popudníci), takisto ozbrojení. Na okrajoch siete stáli „strážie“, ktoré dávali pozor, aby vlci neunikli. Ostatní lovci hnali zver do siete. Vlci sa vrhli na sieť pripevnenú o zem, ktorá ich hodila naspäť a spadla. Takto chytených vlkov, zmietajúcich sa v sieti, lovci ubili klackami.

Väčšinu vlkov zastrelili pri náhodných stretnutiach lesní zamestnanci, či sedliaci. Zachovali sa aj doklady o iných spôsoboch lovu vlka. Je známy aj takzvaný odstrel na újesť. Doklad o tomto spôsobe sa zachoval z roku 1819 z oblasti Pribyliny. Tento spôsob lovu vlka bol od začiatku 19. storočia rozšírenejší, čo dosvedčuje aj množstvo ulovených vlkov za relatívne krátky čas. V septembri roku 1800 horár z Liptovských Revúc zastrelil štyri vlky a v roku 1801 horár z Važca tri vlky.

Vlkov hubili aj chytaním vlčiat, ale takýto lov bol skôr náhodný a ojedinelý. Zachovali sa o tom doklady z roku 1823, keď pastieri z Likavky chytili 5 vlčiat v skalách Choča, v roku 1826 poľovníci z Pribyliny zabili vlčicu a tri mláďatá. V lete 1829 chytili hájníci rodiny Svätajánskych vlčiat, ktoré potom doma choval lip-

tovský slúžny v Liptovskej Ondrašovej.

Priame záznamy o chytaní vlkov do želiez sa nezachovali. P. Karč vo svojej štúdii predpokladá, že takto 7.februára 1832 chytili veľkú vlčicu, ktorá robila škody v okolitých obciach, dvaja obyvatelia z Liptovskej Sielnice.

Už od 16.storočia sa v protokoloch Liptovskej stolice spomínajú škody spôsobené vlkom, medveďom a rysom. V roku 1561 predstavenstvo Liptovskej stolice nariadili poddaným z obcí Važec, Východná, Pribylina, Iľanovo, Uhorská Ves, Dúbrava, Prosiek, Lúčky, Revúce, Komjatná, Hubová, Stankovany, Smrečany a Žiar, aby zriadili hliadky po štyroch chlapoch, ktorí mali pátrať po vlčích svorkách. V Žiari bola tradícia chytania vlkov do sietí už oddávna, preto tunajších obyvateľov volali „vlčiari“. V 17.storočí boli oblasti stredného a severovýchodného Slovenska dejiskom vojnových stretnutí protihabsburských povstaleckých vojsk a cisárskych vojsk. Týmto neustále trpelo najmä poddanské obyvateľstvo. Ďalším nebezpečenstvom boli rozbujnelé svorky vlkov. V roku 1618 likavské a hrádocké panstvo nariadili svojim poddaným v obciach Važec, Východná, Žiar, Pribylina, Iľanovo, Prosiek, Lúčky, Likavka, Sliače, Revúce, Komjatná a Hubová, aby mali v pohotovosti hliadky proti vlkom, aby v blízkosti dedín a salašov vykopalí vlčie jamy a nariadili valachom, aby najmä v zimných mesiacoch sledovali pohyb vlčích svoriek.

V rokoch 1621, 1633, 1641 a 1654 sa vlci obzvlášť rozmnožili a neprepádali len stáda oviec a jalovic, ale aj ľudí. V týchto rokoch padlo za obeť vlkom 16 ľudí. V roku 1648 sa gazdovia mestečka Hybe sťažovali stoličnej

vrchnosti na škody, ktoré boli spôsobené na ich majetku svorkou vlkov v predchádzajúcom roku. Sťažovatelia žiadali znížiť povinné dávky o štvrtinu, a keďže vlčie svorky ani v tomto období neprestávali napádať ich stáda na salašoch, žiadali stolicu, aby im dovolila požiadať o pomoc „vlčiarov“ zo Žiaru.

Prvé súvislejšie písomne zachytené informácie o poľovačke na vlkov sa datujú do druhej polovice 18.storočia. Odmenu za zlikvidované šelmy vyplácala domáca pokladnica Liptovskej stolice. Doklady sú celkom konkrétne a preto cenné. Figuruje v nich meno strelca, druh uloveného jedinca a vyplatenie odmeny (zástrelné). V hospodárskom roku 1776/1777 sa za ulovený exemplár vyplácali dva zlaté, a to jednotlivcom alebo obciam, ktoré poľovali kolektívne.

Dedina Žiar získala takto 4 zlaté za dva vlky, podobne ako Pribylina a Hybe. Jedného vlka ulovili poľovníci z Pribyliny, Liptovskej Porúbky, Laziska, Liptovskej Osady a Ružomberka. V apríli 1776 sa zova pošťastilo chytiť dva vlky obyvateľom Žiaru a dva zastrelili aj Ľupčania. V Liptove vtedy ulovili celkovo 15 vlkov. V roku 1782/1783 pokladnica zaplatila spolu 10 zlatých za päť ulovených vlkov. Začiatkom roku 1785 znovu chytili dva vlky v chotároch Žiaru a Smrečian a dva skolili dvaja iní poľovníci. V hospodárskom roku 1794/1795 dostal „zástrelné“ za vlka zeman z Kráľovej Lehoty. Panský horár komorného hrádockého panstva Ján Čerbis z Bielanska „troch litych a škodlivých zverov zabil, to jest vlkov“, píše sa v dokumente. Dva vlky zastrelili iní panskí horári.

Vôbec najúspešnejším lovcom vlkov v Lip-

tove koncom 18.storočia bol panský horár Ján Pecner. V rokoch 1794-1796 zastrelil šesť jedincov.

Kuriózný prípad sa odohral v roku 1835. Richtár z Liptovských Revúc oznámil Liptovskej stolici, že 11.apríla 1835 vlk pohrýzol ženu pracujúcu na poli. Žena však v sebaobrane vlka zabila. Zároveň župu požiadala o vyplatenie podpory, pretože nemohla pre poranenie pracovať. Liptovská stolica prípad vyriešila kuriózne a vyplatila postihnutej dvojnásobok odmeny za zabitie vlka vo výške 4 zlatých.

V Liptove ostali však najzdatnejšími lovcami vlkov obyvatelia Smrečian a Žiaru. Podľa údajov v spisoch Liptovskej stolice bolo do roku 1845 v oblasti Žiaru a Smrečian ulovených až 46 vlkov. Z tohto počtu bolo na spoločných poľovačkách obidvoch obcí ulovených 26 vlkov a na ich chytení sa podieľali osobitne piati obyvatelia Smrečian a pätnásť obyvateľov zo Žiaru. Ústne sa traduje, že obyvatelia Žiaru si za finančné prostriedky získané lovom vlkov postavili v roku 1831 aj svoju prvú murovanú zvonnicu.

Aj keď sa obyvatelia Lúžnej preslávili viac lovom medveďov, v chotári obce sa hojne vyskytoval aj vlk. Podobne sa o love tejto šelmy v písomnostiach Liptovskej stolice zachovalo viacero údajov. V rokoch 1799-1838 bolo v Lúžnej ulovených až 9 vlkov, čím sa tiež obec zaraďuje na popredné miesto v Liptove po Ružomberku, Liptovských Revúcach, Partizánskej Ľupči, Hybiach a Pribyline. Najviac vlkov bolo v Lúžnej zastrelených v roku 1844, keď vydal richtár Lúžnej svedectvo pre Liptovskú stolicu o zastrelení štyroch vlkov v chotári obce. □

Tlačová správa

Slovenská jahňacina má na pultoch obchodov úspech

Liptovské Revúce, 26. marca 2021 – Ministerstvu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (MPRV SR) sa pred rokom podarilo úspešne vrátiť na pulty obchodov 100% slovenskú jahňacinu. Stalo sa tak po intenzívnych rokovaníach ministra pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Jána Mičovského, zástupcov Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku, spracovateľov a obchodníkov. Na salaši v Liptovských Revúcoch sa tak po roku stretli predstavitelia tejto myšlienky, aby spotrebiteľom oznámili, že jahňacinu v obchodoch nájdu aj tento rok.

„Som rád, že po roku nášho úsilia môžeme hrdlo prehliadiť, že slovenská jahňacina zožala medzi spotrebiteľmi úspech. Za rok sa prostredníctvom obchodných reťazcov predalo zhruba 8 000 jahniat, čo predstavuje takmer 200 000 kg živej váhy. Vieme však, že dopyt bol oveľa vyšší a preto sa v tomto roku pokúsime spotrebiteľom ponuku ešte rozšíriť. Rozhodnutie o uplatnení jahňaciny na pultoch obchodov má v rukách spotrebiteľ. Chcem preto z tohto miesta vyzvať všetkých, aby vyskúšali tento jedinečný produkt a pri výbere uprednostnili skutočne slovenskú jahňacinu,“ uviedol Ján Mičovský, minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

Slovenskí chovatelia oviec už nie sú odkázaní len na vlastný predaj z dvora a na zahraničných výkupcov, ale konečne úspešne dokážu svoju produkciu umiestniť aj na pultoch slovenských obchodov. Práve táto situácia pomáha slovenským chovateľom oviec prežiť.

„Spoločná aktivita prináša úspech. Pre nás chovateľov je snom, aby sme všetku, na slovenských kopcoch vychovanú jahňacinu, dokázali predatť slovenským spotrebiteľom. Záleží nám na zdraví našej krajiny a zdraví jej obyvateľov. Blížila sa veľkonočné sviatky, na stoloch Slovákov by nemala jahňacina chýbať. Ide o jedno z najkvalitnejších mias, ktoré môže pomôcť nášmu zdraviu aj teraz, v časoch pandémie koronavírusu,“ pripomenul Igor Nemčok, predseda Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku.

Len pred rokom v rovnakom čase bola situácia v chove oviec kritická a otázka umiest-

nenia jahniat bola nezodpovedaná. Situácia v súvislosti s pandemiou COVID-19 výrazne narušila zahraničný trh a vývoz jahniat napríklad do Talianska, bol zrazu ohrozený.

„Pred rokom sme oslovili o pomoc každého, koho sme mohli. Spustili sme mediálnu propagáciu jahňaciny a výsledok je neuveriteľný. Práve vďaka tejto propagácii a spolupráci máme aj veľa odoziev od ľudí, ktorí pred rokom vyskúšali jahňacinu po prvýkrát, zachutila im a teraz sa stávajú stálym konzumentom,“ zdôraznila Anna Kovačíková, predsedníčka PD Liptovské Revúce.

Slovenskí spotrebiteľia vďaka tejto spolupráci nájdu slovenskú jahňacinu na pultoch obchodných reťazcov pod spoločným označením „Zlaté jahňa – 100% slovenské“. Jahňacina sa tak stane nielen sezónnou počas Veľkej noci, ale dostupnou po celý rok. Chovatelia sa dopytu prispôbia tak, aby na pultoch bolo vždy čerstvé jahňacie mäso.

„O jahňacie mäso zo Slovenska je u našich zákazníkov veľký záujem, aj preto sme sa rozhodli zaradiť ho do našej stálej ponuky. Novým významným dodávateľom jahňaciny do našich supermarketov je spracovateľ jahňaciny U Naňa. S touto liptovskou farmou sme sa dohodli na dlhodobej a trvalo udržateľnej spolupráci, ktorá prospieva celému odvetviu. Na pultoch našich supermarketov teraz zákazníci nájdu jahňacie stehno, chrbát, lopatku a kotlety v špičkovej kvalite za atraktívnu cenu,“ povedala Ingrid Kužlíková, operatívna riaditeľka BILLA.

Jahňacie mäso je jedno z najzdravších mias. Okrem toho obsahuje výrazne menej tuku. Jahňacina obsahuje veľa vysokokvalitných bielkovín, minerálnych látok, železa, medi a zinku. Mnohé nutričné hodnoty má oveľa vyššie, ako iné druhy mias. Ovčie mäso je výborným zdrojom vitamínov skupiny B, ako napr. B12, či B1, ktoré pôsobia priaznivo na nervový systém. Jahňacina je fantastickou voľbou pre zlepšenie imunity, ale aj počas diét.

Mnoho ľudí od konzumácie jahňacieho mäsa odrádza mýtus o jeho nepríjemnej

chuti. Opak je však pravdou, správne pripravená jahňacina je delikatesou po celom svete. Jahňacie mäso je najšťavnejšie, najmäkšie a najkrehkejšie. Aj mäso z dospelých oviec je vhodné na rôzne špeciality. Úpravy ovčieho mäsa sa netreba báť, možné je z neho variť, piecť, či grilovať všetko to, čo z iného mäsa. Na Slovensku chované jahňatá majú najlepšiu bilanciu zdravia a chuti.

„Jahňacina je skvelý a mimoriadne kvalitný zdroj bielkovín. Je chutná, zdravá a vhodná na úpravu snád' na všetky spôsoby. Aktuálne je o ňu vysoký záujem ako o tradičný pokrm na Veľkú noc, čoskoro však prichádza aj sezóna grilovačiek, na ktoré je toto mäso priam stvorené. Len naša spoločnosť spracuje tento rok minimálne 8 500 jahniat, ktoré pôjdu na pulty obchodov. Okrem jahňacieho mäsa pripravujeme aj ovčie masové výrobky,“ zdôraznil spracovateľ slovenskej jahňaciny Jozef Žilínek, U Naňa - Pekáreň a Mäsovýroba.

Ak by každý z nás skonzumoval ročne aspoň tri kilogramy jahňacieho mäsa zo Slovenska, nielen že by spravil niečo prospešné pre svoje zdravie, prispel by tak aj k zastabilizovaniu a dokonca rozvoju ovčiarstva na Slovensku. Chov oviec má pritom aj mnoho vedľajších prínosov. Jedným z nich je spásanie našich trávnych porastov a tým vytváranie rázu krajiny a obohacovanie pôdy, či zlepšenie ekosystémov. Cieľom agrozertu preto je, aby sa mäso vyprodukované na Slovensku, doma aj skonzumovalo.

Slovensko má v rukách niekoľko potravinových klenotov. Práve v sektore chovu oviec tým môžeme označiť jahňacinu a ovčiu bryndzu. Je však v rukách spotrebiteľov, či siahnu po mimoriadne kvalitných slovenských produktoch a podporia tým nie len seba, svoje zdravie, ale aj slovenské poľnohospodárstvo a celú krajinu. Zväz chovateľov oviec a kôz zaviedol aj ochranné značky. Spomínanú jahňacinu preto hľadajte na pultoch obchodov s označením „Zlaté jahňa – 100% slovenské“ a slovenské rýdzo ovčie mliečne výrobky pod označením „Zlatá ovca – 100% ovčie“. □

Z DEJÍN VALACHOV NA SLOVENSKU

Mgr. Lukáš Tkáč, PhD.

Ovčiarske múzeum v Liptovskom Hrádku (dobrovoľník)

SALAŠNÍCTVO – JEDINEČNÉ „DEDIČSTVO“ VALAŠSKEJ KOLONIZÁCIE

Ako je všeobecne známe, hlavným zdrojom obživy valašského obyvateľstva bolo horské pastierstvo, zameriavajúce sa najmä na chov oviec, v menšej miere aj na chov hovädzieho dobytku, koní či ošípaných a spracúvanie produktov s tým súvisiacich. Popri pastiersko-dobytárskej činnosti, sa však tam, kde na to malo vhodné podmienky, usilovalo i roľníctví. V banských a hutníckych oblastiach Slovenska sa zas venovalo uhliarstvu, ťažbe a spracovániu dreva. Keďže valašskí muži disponovali právom nosiť zbraň, k ich povinnostiam patrila takmer všade aj ochrana hraníc krajiny, prípadne ochrana hraníc panstva, na ktorého území boli usadení.

S tzv. valašskou kolonizáciou sa na našom území udomácnil aj nový druh oviec – valaška (dnes pôvodná valaška), ktorý dobre znášal i drsnejšie prírodné podmienky vyšších horských polôh. Valasi si však zo svojej pôvodnej domoviny priniesli aj nový (až do tých čias u nás úplne neznámy) spôsob chovu oviec – tzv. salašníctvo, ktoré v porovnaní s dovtedy známym tzv. nížinným chovom oviec, predstavovalo omnoho vyspelejšiu formu ovčiarsťa.

Pre domáci nížinný chov oviec bolo typické denné vyhánanie ovčích stád na pašu. Ovce sa pásli v spoločných stádach pod dozorom dedinských pastierov. Na ich pasenie slúžili jednak obecné lúky, ale i plochy ornej pôdy, ako úhory či strniská. Nížinný chov oviec sa zameriaval predovšetkým na produkciu mäsa, vlny a kožušín a na hnojenie poľnohospodárskej pôdy. Salašnícky chov oviec bol, naproti tomu, orientovaný najmä na produkciu ovčieho mlieka a dorábanie mliečnych produktov. Špecifickosť tohto spôsobu chovu oviec však spočívala hlavne v pasení na vzdialenejších vyššie situovaných pasienkoch a holiach, kde ovce trávili čas od jari do jesene. Ovce pásli buďto ich majitelia alebo najatí „profesionáli“ – bačov a valasi.

Keďže sa pri salašníckom chove ovce pásli na pasienkoch, ktoré boli od najbližších ľudských sídel vzdialené neraz i niekoľko kilometrov, nemohli sa každý deň vracieť späť do dediny. K sezónnemu pobytu pastierov a ich stád priamo či v tesnej blízkosti pastvísk, sa na vhodných miestach budovali salaše. Počas zimy mali jednotliví valašskí hospodári svoje ovce ustajnené väčšinou doma – v tzv. ovčiarni, no tam kde to prírodné podmienky dovoľovali, sa ovce ponechávali aj na horských zimo-

Výjav zo života na salaši. Dielo Františka Zvěřinu z rokov 1855 – 1860 s názvom *Bača sediaci pred drevenou kolibou*.

Zdroj: https://www.webumenia.sk/dielo/SVK:SNG.K_2632 (originál uložený v zbierkach Slovenskej národnej galérie v Bratislave)

viskách. Tu ich pastieri vyhánali na tzv. zimné pasenie do lesov alebo ich krmili nůdzovým krmivom – vetvami ihličnatých stromov alebo sušenou letninou (t. j. vetvičkami listnatých stromov).

V začiatkoch salašníctva u nás si stáda oviec pásli zväčša ich vlastníci, poprípade si na tento účel najímali pastiera, ktorý si k paseným ovčiam mohol pripojiť aj svoje. Postupom času, ako v dedinách na valašskom práve nadobúdalo prevahu poľnohospodárstvo, začala väčšina chovateľov dávať prednosť paseniu v spoločných stádach, pod dozorom „profesionálnych“ ovčiarov – t. j. bačov a valachov.

Vlastníci oviec sa za uvedeným účelom začali združovať do tzv. salašníckych spolkov. Hlavnými právami člena takéhoto spolku, bolo právo vyháňať svoje ovce do spoločného stáda a právo na poberanie stanoveného podielu z produkcie syra. Medzi základné povinnosti jeho členov patrila starostlivosť o spoločné pasienkové plochy a majetok spolku (tak hnutelný ako aj nehnuteľný).

Počet salašníckych spolkov v jednotlivých dedinách závisel predovšetkým od počtu oviec,

avšak ovplyvňoval ho aj počet ich chovateľov či dostatok a rozmiestnenie vhodných pasienkov. No zatiaľ čo v dedinách s menším počtom oviec obvykle býval len jeden tzv. celooberný salaš, poprípade boli do jedného salašníckeho spolku združení chovatelia z viacerých dedín, v obciach s väčším počtom oviec či vo významných ovčiarskych „centrách“, často vedľa seba fungovalo aj niekoľko salašov, ktoré hospodárili v rámci osobitných salašníckych spolkov. Hlavným kritériom pre príslušnosť k určitému salašníckemu spolku bola obvykle deľba podľa jednotlivých častí dediny, majetkových, respektíve rodinných vzťahov, foriem zástavby a pod. Salašnícky spolok sa zriaďoval každý rok na výročnej schôdzi jeho členov, ktorá sa konala buď na konci pastevej sezóny, prípadne v inom miestnou tradíciou ustálenom termíne v zimnom období.

Na čele salašníckeho spolku stál volený predseda – tzv. salašník. Ten riadil hospodárenie salaša a kontroloval prácu ovčiarov. Býval ním jeden z významnejších chovateľov, ktorý sa tešil všeobecnej dôvere svojich spoluobčanov. Salašník sa volil na výročnej schôdzi salašníckeho spolku a jeho funkčné obdobie trvalo jeden rok. Jednou z jeho prvoradých

úloh bolo vybrať pre nasledujúci rok vhodného baču a valachov, v mene spolku s nimi uzavrieť zmluvu a stanoviť im presné podmienky hospodárenia na salaši. Počas pastevnej sezóny dohliadal na chod salašnického hospodárenia, riešil problémy, zastupoval záujmy spolku jednak vo vzťahu k bačovi, jednak vo vzťahu k feudálnej vrchnosti. Hospodárenie salaša musel vyúčtovať buď hneď po skončení salašnického obdobia, alebo pred Vianocami, na členskej schôdzi, kedy sa zároveň volil nový (respektíve staronový) salašník a bača na nasledujúci rok. V niektorých dedinách si členovia salašnického spolku volili aj revízora, pokladníka, zapisovateľa, prípadne členov výboru.

Hlavnou postavou kolektívu ovčiarov na salaši bol bača. On niesol zodpovednosť za vedenie salaša, jeho hospodárenie, mliečnu produkciu i za zverené stádo oviec. Vyžadovali sa od neho organizačné schopnosti potrebné pri vedení salašnického hospodárstva, ale aj vlast-

nosti ako: čestnosť, statočnosť či poriadkumilovnosť. Bača musel byť i prirodzenou autoritou. A to nielen v rámci pastierskeho kolektívu na salaši, ale aj pri kontaktoch s vrchnosťou, členmi salašnického spolku či s ostatnými dedinčanmi. Členovia salašnického spolku si pri jeho najímaní všímali tiež to, ako sa vyzná v chove oviec či to koľko a akého kvalitného syra a iných mliečnych výrobkov dokáže za sezónu dorobiť.

Okrem baču, vykonávali práce na salaši aj valasi a honelníci. Valasi pásli ovce a pomáhali bačovi s ich dojením. Najstarší alebo najskúsenejší valach bol obyčajne bačovým zástupcom a nazýval sa *podbača*, respektíve *polbača*. Ostatní valasi sa ďalej delili podľa prác, ktoré na salaši vykonávali (napríklad *dojčiar*, *striščiar*, *paselník* atď.). Funkciu pomocníkov na salaši plnili honelníci. Obvykle to bývali chlapci vo veku 10 – 15 rokov, najčastejšie syn baču či mladší brat niektorého z valachov. Honelník-

mi však neraz bývali aj skúsení ovčiar, ktorí už pre vyšší vek nevládali dojiť a chodiť s ovcami na pašu. Honelníci väčšinou pomáhali bačovi v kolibe. Pri dojení priháňali ovce do strungy, pásli ich však len výnimočne.

Z hľadiska „salašnického podnikania“, môžeme na našom území rozlíšiť dva základné typy salašnickej organizácie, podmienené spôsobom najímania baču. Pri prvom spôsobe, sa bača aj valasi najímali za stálu, vopred dohodnutú odmenu, vyplácanú v mliečnych výrobkoch alebo v peniazoch. Hlavným podnikateľom bol teda salašný spolk, zastúpený jeho volenými funkcionármi. Po vyplatení mzdy ovčiarom a úhrade spoločných výdavkov, sa produkcia syra podelila medzi členov spolku, podľa počtu oviec a nameranej dojivosti. Druhú formu organizovania spoločných salašov, predstavovalo hospodárenie baču „na svoju ruku“. Pri tomto spôsobe si bača zobral ovce od jednotlivých chovateľov do letného prenájmu a vydal im za ne dohodnuté množstvo syra. Všetky výdavky a odmenu ostatným ovčiarom hradil bača z odpredaného syra. Zvyšný syr, ktorý ostal po úhrade všetkých týchto výdavkov a záväzkov, patril bačovi, ako jeho mzda, respektíve zisk. Riziko salašnického podnikania tu teda bolo na strane baču, ktorý mohol počas pastierskej sezóny dobre zarobiť, no rovnako i prerobiť.

Napriek tomu, že väčšina bačov a valachov pochádzala z nemajetných vrstiev, mali ich dedičania vo veľkej úcte pre ich znalosti, zručnosti, ale hlavne pre ich tvrdú a poctivú prácu. Bačovské remeslo sa neraz odovzdávalo z generácie na generáciu. Vznikali tak uznávané bačovské či valaské rodiny, ktorých chýr sa neraz niesol ďaleko za hranice ich rodného regiónu.

Pastieri oviec, ktorých dedinské obyvatelstvo pokladalo za vysoko uznávaných ľudí, mali nemalý vplyv i na formovanie viacerých zložiek tradičnej ľudovej kultúry a spôsobu života prostých ľudí. Vďačíme im za vznik svojráznych pastierskych piesní, tancov a zvykov či za jestvovanie tzv. pastierskeho ľudového umenia.

(pokračovanie nabudúce)

Literatúra

- GÚGLAVA Pavol – KOČÍK, Karol. Dejiny chovu valaských oviec na Slovensku. In Chov oviec a kôz, 2013, roč. 33, č. 4, s. 29 – 30.
- HORVÁTH, Stanislav. Ovčiarstvo v premenách času... In Chov oviec a kôz, 2008, roč. 18, č. 3, s. 26 – 26.
- HORVÁTH, Stanislav. Ovčiarstvo v premenách času... pokračovanie z čísla 3/2008. In Chov oviec a kôz, 2008, roč. 18, č. 4, s. 12 – 13.
- CHALOUPECKÝ, Václav. Valaši na Slovensku. Praha : Orbis, 1947, 116 s.
- MARGETÍNOVÁ Jana – APOLEN Dušan. Po-

Vyobrazenie oravského baču z polovice 19. storočia (vpravo) v typickom ovčiarskom odeve. Dielo Petra Michala Bohúňa namaľované niekedy okolo roku 1847 s názvom Bača a hájnik spod Oravského hradu.

Zdroj: https://www.webumenia.sk/dielo/SVK:SNG.G_2005 (originál uložený v zbierkach Slovenskej národnej galérie v Bratislave)

- hľad do histórie chovu oviec na Slovensku. In Chov oviec a kôz, 2013, roč. 33, č. 2, s. 4 – 6.
- NOVÁK, Ján. Salašníctvo v Karpatoch. Brno : Tribun EU, s. r. o., 2018, 500 s.
 - PODOLÁK, Ján. Tradičné ovčiarstvo na Slovensku. Bratislava : Veda, 1982, 280 s.
 - PREKOPP, Ivan. Z histórie salašníctva, ovčieho mliekárstva a bryndziarstva na Slovensku. In Vlastivedný časopis, 1967, roč. 16, č. 4, s. 167 – 172.

- RATKOŠ, Peter. Problematika kolonizácie na valašskom práve na území Slovenska. In Historické štúdie. XXIV. Bratislava : Veda, 1980, s. 181 – 224.
- RATKOŠ, Peter. Rozvoj valašského ovčiarstva a jeho prírodné podmienky v 14. – 17. storočí. In Nové obzory 26. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo; Múzeum SRR v Prešove, 1984, s. 129 – 146.
- SOKOLOVSKÝ, Leon. Správa stredovekej dediny na Slovensku. Bratislava : Academic

Electronic Press, 2002, 308 s.

- ZUSKINOVÁ, Iveta. Ovčiarí na Slovensku. Liptovský Hrádok : Spoločnosť priateľov Múzea liptovskej dediny, 2020. 221 s.
- ZUSKINOVÁ, Iveta. Tradičné formy chovu oviec na Slovensku. In Salašníctvo pod Rozsutcom, b. v. : Obec Zázrivá, 2018, s. 66 – 95.
- ŽUDEL, Juraj. Osídlenie Slovenska v neskorom stredoveku. Bratislava : Veda, 2010, 320 s.

NEBEZPEČNÍ PASTEVEČTÍ PSI JAK VE ZDRAVÍ PŘEJÍT PŘES HORSKÉ PASTVINY

Viktorka Hlaváčková
www.ultraviktorka.net

Co dělat při setkání s rozzuřenými pasteveckými psy? Setkávám se s různými názory, třeba, že vás nikdy nemůžou napadnout, pro-

tože jenom zastrašují. Nebo naopak, že jsou cvičení k roztrhání medvědů, takže rozrhat turistu pro ně není problém. Nebo, že stačí naznačit hod kamenem a pes se lekne a dá vám pokoj. Takhle jednoduché to ale opravdu není.

JEDEN NEZAPOMENUTELNÝ ZÁŽITEK ÚVODEM

I když jsem se v životě už hodně bála, nikdy jsem nepociťovala tak čistou hrůzu jako během přechodu karpatského oblouku, kdy mě v horách Suhard obklíčili pasteveční psi. Šla

Autor fotografie: Vladimír Skubeň

jsem po cestě, žádné stádo v dohledu - nejspíš se páslo na úbočí, kam z cesty nebylo vidět, protože právě odtud na mě psi vyběhli. Osm obrovských bestí mě drželo ve smyčce, cenilo na mě zuby a jediné, co jsem mohla dělat, byly pomalé pohyby trekovými holemi, jimiž jsem se snažila udržet distanc mezi psími tesáky s svými šťavnatými lýtky. Po několika minutách strávených v téhle pasti jsem ztratila většinu energie potřebné k odolávání tak vysoké míře stresu. Neměla jsem pochyb, že brzy omdlím. Definice mého já se zjednodušila k absolutnu - jsem jen sada řízků nalepených na kostře. Co by se stalo, kdybych opravdu omdlela, si netroufám odhadnout, naštěstí včas přiběhl bača, který do té doby nejspíš někde pospával, a vysvobodil mě. Jenže hory Suhard leží na severu Rumunska a mě čekala dlouhá cesta až k Dunaji. Spatřit v dále před sebou ovce mě po tomto zážitku dovedlo spolehlivě vyděsit, rozplakat, roztřást mi celé tělo hrůzou v očekávání, že se něco podobného semele znova. Přitom stáda jsem potkávala a se psy přicházela do styku téměř denně, někdy i několikrát za den. A věděla jsem, že tohle už nikdy nechci zažít znova. Nikdy. Ale taky, že se nechci vzdát. Nezbylo mi než zkoušet, co na psy platí a doufat, že na to přijdu dřív, než se zase dostanu do podobné šlamastyky.

PASTEVEČKÝ PES NENÍ TOTÉŽ CO OVČÁČKÝ, HONÁČKÝ ČI POULIČNÍ

Abychom pochopili, jak se chovat v přítomnosti zvířete, které nás ohrožuje, je důležité rozumět tomu, proč nás ohrožuje. Pastevečtí psi bývají často zaměňováni s ovčáckými a honáckými. Nejenže se jedná o jiná plemena, ale jejich úloha ve stádu je velmi odlišná, stejně tak jejich vztah k lidem. Zatímco ovčáčtí a honáčtí psi jsou především parťáci s člověkem a pro ovce jsou spíš něco jako bachaři, pastevečtí psi respektují svého pána, ale mnohem větší parťák je s ovci než s lidmi. Ovce považuje za svou rodinu a je součástí stáda, které chrání. Jsou to vlastně tak trochu „transovce“. I proto byla k šlechtění a výchově pastevečtých psů vybrána plemena, která se velikostí a barvou podobají ovcům, a u nichž se neprojevují lovecké pudy – nebo jen v té minimální míře, aby je bylo možno během štěněcího věku potlačit. Jejich mentalita se od ostatních psů velmi liší, takže jejich chování například s pouličními psy nelze srovnávat. Tedy předpokládat, že triky, které se vám osvědčily při zahánění pouličních smeček budou fungovat i na pastevecké psy, je nesmysl.

Pastevečtí psi tedy chrání své stádo, svou „rodinu“, nikoli z povely, ale z vlastního zájmu, - proto nemá příliš smysl snažit se je zahrnat. Procházíte-li jejich teritoriem, čili okolím salaše nebo v blízkosti stáda, jsou schopni za vámi běžet na takovou vzdálenost, na jakou vás považují za vetřelce. To může být několik stovek metrů, ale klidně i více než kilometr. Počet psů se odvíjí od

velikosti stáda a hojnosti šelem, které se v daném regionu vyskytují. Čím větší počet psů se na vás seběhne, tím déle bývají ochotni vás pronásledovat, protože se mezi sebou „hecuji“ a předhánějí v tom, který je drsnější, čímž si zřejmě upevňují své pozice ve smečce. Navíc s větším počtem se výrazně snižuje jejich strach a nebojí se proto přiblížit k vám až na vzdálenost, která může být kontaktní. Ačkoli jsou schopni medvěda nebo vlka napadnout, stává se to jen v ojedinělých případech. Jejich role vůči šelmám je zejména zstrašovací. Setkání s jedním pastevečtým psem pro mě nikdy nebylo problematické právě proto, že si i přes svůj nebezpečný zjev udržují odstup.

PASTEVEČTÍ PSI NEJSOU VŠUDE STEJNÍ

Na horských loukách bývají setkání s pastevečtými psy pro turisty výraznou nepříjemností. Míra jejich agresivity se liší oblast od oblastí, ale i pokud se vám podaří vypozařovat u psů v jednom regionu sdílený vzorec chování, můžete narazit na výjimku. Setkávám se často se zobecňováním typu „mně bača říkal, že stačí předstírat hod kamenem a psi odejdou“ nebo „nám bača půjčil své psy, aby nás hlídali přes noc, takže lidem neublíží“. Mně jeden severo-albánský bača tvrdil, že jeho psi roztrhali už čtyři krávy, a že kdyby mě včas nezachránil, roztrhali by i mě. Že jsou sic vychováni k tomu, aby na lidi neútočili, ale člověka s batohem na zádech jako já nikdy neviděli, a tak mě považují za hrozbu. Zrovna u tohoto bači si myslím, že přeháněl, aby na „holku z Evropy“ udělal dojem. To ale neznáměná, že pastevečtí psi nemohou člověka napadnout, takové případy se prostě dějí. Zobecňovat na základě zkušeností z jedné oblasti nebo na základě několika jednotlivých zážitků je hloupost. Ve většině případů nemá bača důvod vám lhát, ale nemůže mluvit mimo vlastní zkušenost. Kupříkladu na ukrajinských poloninách jsem měla zkušenosti zcela odlišné od jižní Albánie. A jak jsme si řekli, ani v regionech se nechovají všichni psi vždycky stejně, což může být dáno jednak odlišným plemenem, jednak odlišnou vzhledem nebo odlišnými zkušenostmi psa ve vztahu k lidem.

Za nejdrsnější bývají považováni rumunští pastevečtí psi, což sama za sebe můžu potvrdit. Řadu nepříjemných zážitků jsem měla i v jižní Albánii, kde se mi navíc zdálo, že psi mnohdy neposlouchají ani samotného baču. Naproti tomu například na Ukrajině, v Černé Hoře nebo v Gruzii jsem se do žádné nebezpečné interakce se psy nedostala, ačkoli jsem jich potkala dost. V turisticky hojně navštěvovaných oblastech, kde si psi zvykli na turisty a jejich pamlsky, nebývá nic neobvyklého, vyrazí-li pes na trek s vámi. Takoví se nejen nechají pohládit, ale můžou si i usmyslet, že vás budou hlídat. Vydrž s vámi o to déle, v čím hustější frekvenci z vás padají pamlsky. O správnosti krmit cizí zvíře a pod-

lamovat jeho výchovu, nechť si každý udělá úsudek vlastní. Ale pojďme se konečně podívat na ty pravé hlídače stád a jak ze setkání s nimi vyvážnout bez úhony.

OBECNÁ PRAVIDLA BEZPEČNOSTI NA PASTVINÁCH

Nejlepší obrana je samozřejmě prevence, tedy snaha konfliktním situacím předejít. Je-li hlídání stádo v ohradě, je jediné správné ji obejít. To se však v divokých horách na Balkáně, na Kavkaze a zřejmě kdekoli v řídcích osídlených oblastech, nestává - stáda se pasou a přemísťují volně po hřebenech a úbočích, často podél turistických tras. Pokud máte možnost stádo obejít, je to samozřejmě ideální. Není to ale zdaleka možné vždy, tedy pokud nechcete scházením z hřebene a následným výstupem zpět strávit půlden či riskovat zdraví šplháním skrz těžko prostupný terén. Obvykle s nimi bývá bača, ale není to pravidlem. Pokud o vás bača ví, nemusíte se bát stádem projít. Je vhodné na sebe předem upozornit, aby o vás věděl a mohl psy zklidnit. Jdete-li ve skupině, jste oproti jednotlivcům ve velké výhodě - psi si na větší počet lidí netroufají zdaleka tolik jako na jednotlivce. Pokud s sebou máte psa, rozhodně byste ho měli mít při procházení pastvinou na vodítku - pro hlídače stád je váš čtyřnohý kámoš větší hrozbou než vy a nemuselo by to s ním dobře dopadnout. Pokud víte, že budete procházet oblastí s pasteveckou tradicí, měli byste psa ideálně nechat doma. Pokud to přesto zvažujete, doporučuji poradit se s někým, kdo má v dané oblasti četné zkušenosti. Osobně bych např. Rumunsko a Albánii rovnou vyřadila. Projíždíte-li na kole, před pastvinou z něj sestupte - velkým psům stejně neujedete a budete-li se pohybovat rychle, spíše vás budou považovat za hrozbu a napadnou vás.

Při procházení stádem nebo kolem něj mějte na paměti tato pravidla:

1. Nedělejte prudké pohyby - pes to může vyhodnotit jako útok.
2. Neutíkejte - jednak nemáte šanci psovi utéct, jednak ho tím vyprovokujete k tomu, aby vás zastavil/zaútočil.
3. Hlídejte si záda - pokud je vám pes v patách, mnohem spíše najde kuráž kousnout vás do nohy, než když k němu budete čelem/bokem. Chůzí bokem od psa samozřejmě znesnadňuje větší počet psů, z nichž každý k vám přistupuje z jiného úhlu. Pokud jste ve skupině, otočte se k sobě zády a takto projděte nebezpečným úsekem. Pokud jdete sólo ve volném terénu a cítíte, že vám pes jde po nohách, můžete si za sebou zkřížit trekové hole a tím vytvořit pomyslnou bariéru mezi lýtky a psem. Zároveň ale psa neprovokujte prudkými pohyby holí, dokud nezaútočí. (Techniku s holemi za lýtky používám často v obraně před pouličními psy a už se mi párkrát vyplatila. Pokud mi pastevečtí psi přímo po nohách zezadu

nejdou, je lepší nechat hole v jedné ruce, viz níže).

4. Nehulákejte - nesnažte se psa zastrašit hlasem. Jediné, čeho tím dosáhnete je, že ho podráždíte k ještě vyšší agresii. K uklidnění psa a koneckonců i vás samotných vám pomůže, budete-li promlouvat klidným a přátelským polohlasem. „Ferdíku, neboj... já tady jenom projdu kolem, ty mazle chlupatej...” rozhodně psa nevyprovokuje tak, jako vypustíte-li svůj stres palbou vzteklych a hlasitých nadávek. Zejména to ale může pomoci vaší psychické pohodě a sebekontrolě.
5. Vyvarujte se přímého očního kontaktu. Upřený pohled do očí je pro psa výzvou k boji. Spíše se snažte působit jako pokojný výletník, který prochází kolem, aniž by si stáda vůbec všiml. Prostě blázen.

BEZPEČNÝ PRŮCHOD PASTVINOU - TAKTIKA

Při přechodu karpatského oblouku se mi nakonec osvědčila následující taktika.

1. Když na cestě před sebou spatřím stádo, poohlédnu se po několika menších kamelech a naplním si jimi kapsy. Po ruce mívám i pepřový sprej. Sáhnu pro něj a ověřím si, že v případě nutnosti jej dovedu rychle vytáhnout.
2. Spojím trekové hole do jedné ruky tak, aby vypadaly jako jedna dlouhá hůl. To se mi osvědčilo zejména v Rumunsku. Psi bývají od bačů dlouhými holemi bití, proto mívají při pohledu na dlouhou hůl větší respekt. Není to nic extra, ale trochu to pomáhá. Jako zbraně určené k bití útočících psů se trekové hůlky nehodí. Než se napřáhnete, pes zpravidla uskočí a spíše si ublížíte sami (dvakrát jsem si takto vyhodila rameno). Naopak, když už je do vás zakousnutý, s velkou pravděpodobností ze

sebe psa sundáte úderem holí do čumáku. V ten moment bych doporučila psa nelítovat a udeřit silně, protože pokud se bolesti nezalekne, dost možná využije situace, že je k vám stále blízko, a zakousne se znova. V takové situaci lepší použít pepřový sprej, pokud ho máte po ruce (a pokud k vám pes není proti směru větru), protože tím i minimalizujete pravděpodobnost, že ho zraníte. V takto stresové situaci samozřejmě budete jednat podle svých možností a schopností, olizovat si prsty při zkoumání směru větru, zatímco vám pes visí na noze asi nebudete. Pokud je psů velká smečka a neostýchají se naznačovat útok rychlými přískoky navzdory vaší „dlouhé holí“, spíše bych doporučila napráhnout hole proti nim a pomyslně tak udržovat odstup.

3. Zkoumám pohledem terén před sebou, rozmístění stáda a jeho velikost, přítomnost bačů a psů. Na základě toho si ujasním trasu, kudy chci projít. Pokud nevidím jinou možnost než projít skrz stádo, zpomalím a pokusím se na sebe baču upozornit. To dělám většinou máváním, protože zrakem si mě bača spíše všimne dřív než psi, kteří přes den obvykle odpočívají (nejaktivnější jsou v době přesunu stáda, zejména ráno a večer). Naopak, pokud bych dělala hluk, psi se proti mně s velkou pravděpodobností rozeběhnou dřív než je bača stihne svolat. Zpomalením získám čas.
4. Jakmile proti mně psi běží, už nemá cenu se zdržovat a přidám do kroku. Tím zkrátím čas, který mi zabere průchod jejich teritoriem. Dělám dlouhé kroky, abych působila klidně, pomaleji.
5. Když se na mě psi sbíhají, snažím se sice o co nejpřímější (nejkratší) trasu jejich teritoriem, ale zároveň si musím hlídat, aby mě neobklíčili a nezabránili mi tak v dalším pohybu. Jakmile se dostanete do smýč-

ky, už se z ní sami nejspíš nevymaníte. Psi často jen hrozí. To, že jsou velcí a dunivě štěkají, sice může nahánět strach, ale většinou vás jen varují. V takovém případě je mnohem praktičtější psy na oko ignorovat. Naopak, pokud se krčí k zemi a dělají proti vám rychlé výpady, cení zuby a zběsile vrčí (vypadají vzteky bez sebe), jde nejspíš do tuhého. Teprve v případě bezprostředního ohrožení, například, když se mi nedaří udržet si průchod jejich rychle se formující smyčkou, vytahuji z kapes kameny a házím je po psech. Lepší jeden dobře mířený hod než pět zběsile rychlých, které padnou do trávy. Je vhodné mířit zejména na ty, kteří jsou nejbližší a na toho, který se zdá být vůdcem smečky - toho poznáte jednoduše tak, že ho ostatní napodobují. Je minimální pravděpodobnost, že by se pes, kterého jste kamenem bolestivě zasáhli, odvážil přiblížit na kontaktní vzdálenost. Obvykle stačí pár zásahů a smečka vám dá pokoj. Udržíte-li si i v takto vypjaté situaci klidnou hlavu, může se vám to jedinečně vyplatit. Roztřesený a vystresovaný člověk má potíže se trefit a psi pak ztrácí respekt. Klidně si občas trénujte hod kamenem na cíl jen tak, rozhodně se vám to při obraně bude hodit. Nepoužívejte velké kameny, kterými byste mohli psa vážně zranit a snažte se nemířit na hlavu.

6. Pokud je v blízkosti bača, navažte s ním kontakt. Pozdravte, usmějte se, chovejte se s respektem. Není to tak, že hloupý a nezodpovědný bača pase své stádo na turistické trase a ohrožuje svými psy procházející hikery, jak by se mohlo někomu zdát. Bačové pásli v horách svá stáda dávno před rozvojem turismu a mnohé turistické trasy využívají starých pastýřských cest. Tedy já, hiker, jsem vždy návštěvou v bačových horách a musím se přizpůsobit starým pravidlům. □

Aktuálna informácia pre všetkých poľnohospodárov, gazdov, roľníkov...

Ing. Ľudovít Urbanovský

PPS Bobrovec, s.r.o. – konateľ spoločnosti
OZ Bačova cesta – predseda

Ohrozený chov oviec v Bobroveckej doline alebo „Gazda proti gazdovi, roľník proti roľníkovi:“

PPS Bobrovec, s.r.o. dlhodobo a úspešne chovala ovce v Bobroveckej doline na salaši Pastierska, aj z časti na prenajatých lúkach a pasienkoch od Urbárskeho pozemkového

spoločenstva Bobrovec (172 ha). S UPS Bobrovec sme spolupracovali do 31.12.2020 (12 rokov), kde sme v zmysle správnej poľnohospodárskej praxe na lúkach a pasienkoch vyzbierali kamene, haluzinu a 12 rokov sme kosili, pásli a košarovali.

Na ďalšie obdobie (5 rokov) UPS Bobrovec podpísal zmluvu so spoločnosťou Zahira s.r.o. (pozri výpis z OR) za 130,00 € za 1 ha lúk a pasienkov.

Chceme len objektívne upozorniť poľnohospodárov, gazdov a roľníkov z celého Slovenska, že takýto vysoký nájom za lúky a pasienky sa negatívne prejaví pre všetkých poľnohospodárov na Slovensku (výška nájomného pôjde zákonite hore, zvýši sa obvyklá výška nájomného v daných katastroch, ...).

Záverom môžeme konštatovať, že toto je cesta do záhuby pre celé slovenské poľnohospodárstvo. □

Som bača, mám to aj v mene

Klaudia Lászlóová

www.tulamsavidiek.com

Juraj Zúbek je štvrou generáciou bačov v rodine. Vlastne na salaši vyrastal – najskôr vo Visolajoch, potom na Mojtíne, neskôr sa začal v Košeci a v Košeckom Rovnom už pracoval na otcovom súkromnom salaši. Už vtedy rozmáľal o vlastnom podnikaní.

Skúšal aj iné povolania – zváranie i stolárčiku a chvíľu bol dokonca mestským policajtom. „Ale vždy keď prichádzala jar, ťahalo ma to na salaš,“ hovorí Juraj Zúbek.

„Bývali sme v Žiline a jedného dňa manžel prišiel s tým, že máme farmu. Celú noc som vtedy preplakala a zúfala si ešte dva roky po tom, čo sme sa presťahovali do Beluše,“ usmieva sa pani Zúbeková.

Ona má na starosti predajňu pri bývalom motoreste Salaš zákruta Beluša a manžela pohltila farma v susedných Visolajoch. Doslova, ale toto povolanie sa inak poctivo robiť nedá.

„Ešte aj keď sa nám narodila tetia dcéra sa ma ľudia často pýtali, či mám vôbec nejakého manžela. On je ako manželka detektíva Columba, nikdy ho nikto nevidel,“ usmieva sa. Spomína si, že raz poslednú hotovosť minul jahňatám na krmivo a ona si vraj má na domácnosť požičať.

Lepšie časy už boli

Začalo sa to všetko v roku 2005, keď kúpili skrachované družstvo vo Visolajoch. Bolo v dezolátnom stave, odpojené od elektriny a vody, a i keď prešlo odvtedy už pätnásť rokov, stále sa im podarilo vysporiadať len asi polovicu pozemkov v jeho vlastníctve.

V rokoch 2015–2016 mali skoro tisíc oviec, sto mangelíc, päť kusov hovädzieho dobytku a asi púšto kusov hydiny. Od chovu mangelíc upustili takmer celkom, majú ich dnes iba šesť, okrem nich tridsať nosníc a dve kravky. Ale aj počty oviec sa im odvtedy zredukovali. „Mali sme kedysi plné všetky maštale, dnes máme už iba niečo cez 500 oviec,“ hovorí J. Zúbek. V sú-

Juraj Zúbek

časnosti farma zamestnáva šesť ľudí.

Skúsili to, ale menej je niekedy viac. Aj ďalšie plány sa týkajú viac skvalitnenia, ako rozširovania produkcie: „Chceli by sme si priamo na farme zriadiť malý bitúnok, zrekonštruovať predajňu, rozšíriť portfólio produktov a investovať do mechanizácie kŕmenia zvierat. A nevzdávame to ani s vysporiadaním pozemkov,“ hovorí J. Zúbek.

Produkty z ovčieho mlieka sú sezónne

V malom drevenom obchodíku, kam sa dá dostať z diaľnice na Púchov odbočkou na Belušu, okolo 20. marca ešte vlastné produkty nemali, len od iných dodávateľov.

„Práve teraz začíname dojiť ovce a odstavujeme tie staršie jahňatá. Dva týždne pred Veľkou nocou začíname robiť ovčí syr a žinčicu,“ hovorí J. Zúbek.

Ich miečne výrobky poznajú po okolí – a chodia k nim pravidelne zákazníci až od Trnavy. Od pondelka 22. marca majú na predajni prvé vlastné mliečne produkty, ale na bryndzu, ktorá musí dozrieť, si treba ešte počkať do apríla. Podobné je to aj s jahňacinou.

Jahňacina na objednávky

Prvé jahňatá sa na salaši narodili okolo 25. januára, bude ich dokopy asi päťsto. „Už máme v kalendári nejaké objednávky. Jahňatá pre-

Jadrové krmivo na dokrmovanie.

Nasolené, upravené kože.

dávame z dvora a nie sme odkázaní na talianskych obchodníkov. Máme svojich zákazníkov, ktorých sme si naučili chodiť k nám pravidelne," opisuje pani Zúbeková.

Idú vlastnou cestou – predávajú na objednávky cez vlastnú predajňu, alebo iným farmám so spracovateľskou prevádzkou – napríklad tento rok kúpila od nich 150 kusov jahniat farma Ovis, po minulý dodávali aj Agrofarme Červený Kameň. S tohtoročnou cenou na trhu 2,50 eura za kilo živej váhy je J. Zúbek spokojný, je podľa neho „minimálna“, hoci „ideálne“ by boli tri eurá.

Ekologický chov má prísne pravidlá, do 40 dní musí mláďa ostať pri matke a živiť sa materským mliekom, až potom ho môžu odstaviť. „Postupne navykáme jahňatá na jadrové krmivo a kvalitné seno, aby sa dokázali stravovať samé, keď ich odstavíme," hovorí J. Zúbek.

Od apríla sú ovce vonku na paši až do neskorého jesene – pasú sa v malebnom pahorkovitom kraji. „Minulý rok bola teplá jeseň a mali sme ich vonku až do Mikuláša, teda 6. decembra," hovorí J. Zúbek.

Symfónia kŕmenia

V maštali je dnes živý ruch, zväšť keď sa jahňatá z ich ohrádok – jasiel – cez otvorenú priehradku pustia k matkám na kŕmenie, ozve sa ľúbezná symfónia. Mláďatá matky spoznajú podľa pachu a hlasu a keď sa nacicajú, niektoré sa samé vrátia späť do jasiel.

Krmivo ovciam nakladajú ručne dvakrát denne, do roka treba vidlami poprehadzovať desiatky ton sena a senáže. Prikrmujú sa jadrovým krmivom. J. Zúbek vypracovať aj niektoré kože z jahniat – v miestnosti hospodárskej budovy ich vidíme nasolené poukladané na kope. „Nespracované ich ponúkam takmer zadarmo. Opracované stoja 20-30 € za kus, hodia sa na sedadlá do auta, do chát na lavice alebo ako koberce," opisuje J. Zúbek.

Bača každou bunkou

Keďže sám vyrastal na salaši vie, že kedysi to mal bača ťažšie najmä preto, že sa dojilo ručne. Ale staral sa iba o ovce a výrobu syra, ostatné práce robili iní. Dnes však ako bača musí ovládať desatoro povolaní – musí vedieť nielen dojiť, robiť syr, bryndzu a žinčicu, ale aj dopestovať si krmivo na zimu, jazdiť na traktore, musí byť opravárom, zvéračom, pilčíkom... a rozhodne nie v poslednom rade aj obchodníkom.

Okrem toho strávi veľa času vybavovaním po úradoch a vyplňaním množstva rôznych žiadostí, tabuliek, štatistických výkazov a formulárov. „Bačovina je neľahká drina, je to fyzicky náročná práca, ktorú treba robiť za každého počasia od nevidím do nevidím. Mám pred sebou roboty na dva životy," usmieva sa J. Zúbek, iný život si však nevie predstaviť.

Som poľnohospodár, mám to v krvi a ešte aj v mene – Georgij v gréčtine znamená roľník. Tak to cítim a takýto život ma naplňa," uzatvára J. Zúbek. □

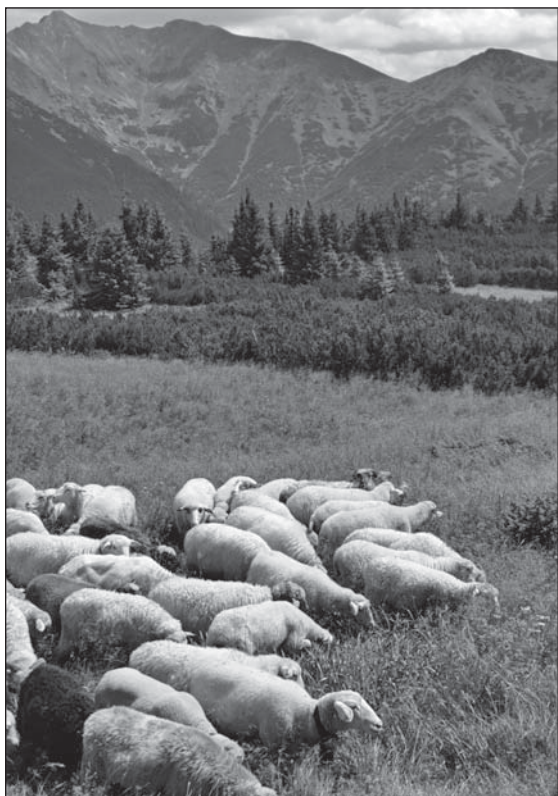
Tohtoročné jahňatá z ekofarmy Visolaje

Jahňa od nášho baču

Jozef Sedlák
www.pravda.sk

Krajina bačov, ktorá pred pol druhu storočím chovala takmer tri milióny oviec a dnes 320 tisíc, si konečne môže pochutnať na vlastnej jahňacine. Tento pôžitok si doprajú šťastlivci, ktorým sa podarí kúpiť mäsko z 15 tisíc jahniat z ponuky obchodných reťazcov. V po-

nuke sú či boli ďalšie tisíce jahniat predávané cez e-shop alebo kúpené rovno na salaši. Takže na stole bude jahňacina napokon ešte viac.

Minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Ján Mičovský hovorí o „prelome“. V istom zmysle má pravdu. Po rokoch, keď celá slovenská produkcia jahňaciny mierila na taliansky veľkonočný trh, kam išlo stotisíc jahniat, sa konečne pomer začína otáčať. Vlni najlepši

bard spomedzi doterajších ministrov pôdohospodárstva dosiahol predaj 8 tisíc veľkonočných jahniat na domáci trh, tohto roku 15 tisíc a o rok by to mohlo byť už 40 tisíc.

Na slovenské pomery skutočne úspech a Ján Mičovský, hoci k jeho doterajšiemu ministerskému výkonu majú poľnohospodári množstvo výhrad, sa v ovčiarni postaral o zmenu. Presnejšie pandémie umocnené odbytové pomery dokázal v kooperácii s obchodnými reťazcami a činnosťou Zväzom chovateľov oviec a kôz zmeniť.

Isteže, 15 tisíc jahniat neznamená z hladiska päťmiliónového Slovenska ešte veľa. Veď sme takmer zabudli, ako chutí ovčie, baranie aj najdelikátnejšie jahňacie mäso. Možno to bol dôsledok modernizácie slovenského poľnohospodárstva potravinárstva a kuchyne zároveň. Do popredia sa dostali ako všade inde lacné a rýchlo dostupné kurence a k tomu bravčové mäso.

Tieto dva druhy dominujú slovenskej spotrebe. Porovnajme

slovenskú spotrebu mäsa: vyše 30 kilogramov bravčoviny, vyše 20 kilogramov hydiny, ani nie 5 kilogramov hovädzieho mäsa a k tomu „až“ 130 gramov jahňaciny na obyvateľa a rok. Taký je dlhodobý pomer síl, teraz o dáky dekagram jahňaciny porastieme.

Zvýšený dopyt po jahňacine môže pozitívne ovplyvniť životný štýl súčasných i hospodárenia v krajine. Za posledných tridsať rokov zarástlo samonáletom lesných drevín okolo 200 tisíc hektárov lúk a pasienkov, stádo oviec kleslo o polovicu a jahňacine sme začali prichádzať na chuť paradoxne pri pobytoch v zahraničí.

Posledných desať rokov však ovčiarsky zväz urobil úžasnú osvetovú prácu, objavili sa festivaly propagujúce nielen bryndzu, parenice, oštiepky, ale ponúkajúce aj jahňacie mäsko. Ovčari toľko hľadali svoju pieseň o jahňacom, až sa dostali do nášho povedomia. Vlni reťazce predali ako malinu celú ponuku a tohto roku plánovali 40 tisíc kusov.

Tradiční slovenskí nákupcovia však začali strečkovať okolo ceny. Zväz, ktorý funguje aj ako odbytové družstvo, nespánikáril, vtiahol do hry nečakane tretieho spracovateľa. A lady nie že sa pohli, ale s hrmotom prevalili krajinou. Veľká hra zhruba o 1,2 milióna eur, o toľko išlo pri uzatváraní kontraktov, prischla nie špekulujúcim nákupcom, ale konečne tým, ktorí zvieratá chovajú.

Slovenské ovčiarnstvo urobilo prvý krôčik k veľkej zmene. Tisíce jahniat nakúpili ľudia aj do záhrad, aby im až do jesene spásali trávu. A potom s väčším množstvom mäska pod kožúškom skončia barance v komore. Zdá sa, že konečne sa začíname správať o chĺpok rozumnejšie a prichádzať na chuť tomu, čo robí dobre zdraviu ľudí i krajine samotnej. □

Správa o činnosti šľachtiteľskej rady pre chov oviec a kôz pri ZCHOK na Slovensku – družstvo za rok 2019

Správu spracoval: Ing. Július Šutý
predseda ŠR pri ZCHOK

Šľachtiteľská rada pre ovce a kozy (ďalej len „ŠR“) Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo pracovala v zmysle Štatútu ŠR schváleného Predstavenstvom ZCHOK dňa 21. 5. 1999.

Prvé (riadne) zasadnutie šľachtiteľskej

rady pri ZCHOK na Slovensku v roku 2019 sa konalo dňa 4. 4. 2019 v zasedačke RVPS, Skuteckého 19, Banská Bystrica.

Prítomní: podľa prezenčnej listiny
Zapisovateľ: Ing. Tomáš Kitz

Program:

1. Otvorenie

2. Kontrola plnenia opatrení z posledného zasadnutia ŠR
3. Posúdenie nových žiadostí od chovateľov, uznávacie konania
4. Aktualizácia a doplnenie šľachtiteľských programov, bonitačných kľúčov, plemených štandardov
5. Nová zootechnická legislatíva
6. Informácie o odhade PH – nový návrh

7. Rôzne
8. Záver

Zasadnutie otvoril predseda ŠR Ing. Július Šutý, ktorý privítal prítomných členov Šľachtiteľskej rady pri ZCHOK a pozvaných hostí. Vedením zápisnice zo zasadnutia ŠR poveril Ing. Tomáša Kitza.

ŠR na svojom zasadnutí dňa 4. 4. 2019 prijala nasledovné uznesenia a opatrenia:

1/2019: ŠR schvaľuje vykonanie uznávacích konaní v zmysle bodu 3. 1. tejto zápisnice. Predsedovia a členovia uznávacích komisií budú predsedom ŠR menovaní operatívne. Ďalší postup v zmysle platných uznesení ŠR.
Termín: do 31. 5. 2019
Zodpovední: Ing. Július Šutý, predsedovia uznávacích komisií

2/2019: ŠR berie na vedomie vykonanie zmien v registroch chovov PK v zmysle žiadostí chovateľov podľa bodu 3. 2. tejto zápisnice.

3/2019: ŠR berie na vedomie žiadosť o ukončenie činnosti Ing. Alojza Timka v ŠR. Rozhodnutie o odvolaní z funkcie je v kompetencii Predstavenstva ZCHOK.
Termín: operatívne
Zodpovedný: Ing. Slavomír Reľovský

4/2019: ŠR schvaľuje žiadosť NPPC VÚŽV o prerušení výkonu KMÚ oviec na ÚH Trenčianska Teplá do vyriešenia organizačných problémov. ŠR poveruje predsedu ŠR odoslaním písomného stanoviska žiadateľovi.
Termín: operatívne
Zodpovedný: Ing. Július Šutý

5/2019: ŠR schvaľuje založenie plemennej knihy plemena oviec kerry hill, skratku pre toto plemeno KH.
Termín: do najbližšieho zasadnutia ŠR
Zodpovední: Ing. Július Šutý, Ing. Kamil Šulko

6/2019: ŠR schvaľuje, po zapracovaní pripomienok, šľachtiteľský program, plemenný štandard, chovný cieľ a bonitačný kľúč plemena kerry hill. Uvedené dokumenty budú zverejnené na web stránke ZCHOK
Termín: do 31. 5. 2019
Zodpovední: prof. RNDr. Milan Margetín, PhD., Ing. Tomáš Kitz, Ing. Kamil Šulko, Ing. Pavol Gúgľava, Ing. Július Šutý

7/2019: ŠR schvaľuje subjektívne hodnotenie osvalenia u málopočetných (resp. záujmových) mäsových a kombinovaných plemien so zameraním na mäsovú úžitkovosť. U týchto plemien sa nehodnotí MLLT. Uznesenie platí aj pre málopočetné plemená zapisované do PK v budúcnosti.

8/2019: ŠR schvaľuje dokumenty v zmysle novej zootechnickej európskej legislatívy, kto-

ré prezentoval predseda ŠR.

9/2019: ŠR schvaľuje skratku plemena kôz „holandská minikoza“ na KZ. Uvedená skratka bude zaevidovaná v číselníku kódov plemien v CEHZ.

Termín: operatívne
Zodpovedný: Ing. Kamil Šulko

10/2019: ŠR poveruje predsedu ŠR riešením problematiky nefunkčných chovov v zmysle bodu 7 tejto zápisnice.
Termín: do najbližšieho zasadnutia ŠR
Zodpovedný: Ing. Július Šutý

Druhé (riadne) zasadnutie Šľachtiteľskej rady pri ZCHOK na Slovensku v roku 2019 sa konalo dňa 19. 11. 2019 v zasadačke RVPS, Skuteckého 19, Banská Bystrica.

Prítomní: podľa prezenčnej listiny
Zapisovateľ: Ing. Tomáš Kitz

Program:

1. Otvorenie
2. Kontrola plnenia opatrení z posledného zasadnutia ŠR
3. Posúdenie nových žiadostí od chovateľov, uznávacie konania
4. Rôzne
5. Záver

Zasadnutie otvoril predseda ŠR Ing. Július Šutý, ktorý privítal prítomných členov Šľachtiteľskej rady pri ZCHOK a pozvaných hostí. Vedením zápisnice zo zasadnutia ŠR poveril Ing. Tomáša Kitza.

ŠR na svojom zasadnutí dňa 19. 11. 2019 prijala nasledovné uznesenia a opatrenia:

11/2019: ŠR berie na vedomie personálne zmeny v zložení ŠR:

- odvolanie z funkcie člena ŠR Ing. Vladimíra Ďurecha, na návrh PSSR š.p., z dôvodu ukončenia pracovného pomeru menovaného v PSSR š.p.
- odstúpenie z funkcie člena ŠR Ing. Milana Petroviča na vlastnú žiadosť

12/2019: ŠR schvaľuje vykonanie uznávacích konaní v zmysle bodu 3. 1. tejto zápisnice. Predsedovia a členovia uznávacích komisií budú predsedom ŠR menovaní operatívne. Ďalší postup v zmysle platných uznesení ŠR.
Termín: do 31. 12. 2019
Zodpovedný: Ing. Július Šutý, predsedovia uznávacích komisií

13/2019: ŠR berie na vedomie vykonanie zmien v registroch chovov PK v zmysle žiadostí chovateľov podľa bodu 3. 2. tejto zápisnice.

14/2019: ŠR poveruje Ing. Kamila Šulka prípravou podkladov pre posúdenie genetických predpokladov barana SK 3148822 z chovu firmy Ing. Norbert Fassinger – NOFA ako zakla-

dateľa novej línie plemena SD
Termín: do 31. 1. 2020
Zodpovedný: v texte

15/2019: ŠR poveruje prof. RNDr. Milana Margetína, PhD. a Ing. Júliusa Šutého posúdením genetických predpokladov barana SK 3148822 z chovu firmy Ing. Norbert Fassinger – NOFA ako zakladateľa novej línie plemena SD
Termín: do 15. 2. 2020
Zodpovední: v texte

16/2019: ŠR, v prípade dobrých genetických predpokladov barana SK 3148822 z chovu firmy Ing. Norbert Fassinger – NOFA, ako zakladateľa novej línie plemena SD, poveruje Ing. Slavomíra Reľovského a Ing. Tomáša Kitza posúdiť fyzický stav uvedeného barana priamo v chove žiadateľa a informovať ŠR
Termín: do najbližšieho zasadnutia ŠR
Zodpovední: v texte

17/2019: ŠR poveruje Ing. Slavomíra Reľovského a Ing. Júliusa Šutého prerokovaním problematiky zápisu oviec do PK a zmien v evidovaní krížencov ako SD na pracovnej porade s pracovníkmi PSSR š.p. ÚPZ Žilina. O výsledku informovať ŠR.
Termín: do najbližšieho zasadnutia ŠR
Zodpovední: v texte

18/2019: ŠR sa uzniesla:

- V RCH plemien oviec ZV a C bez výkonu KMÚ sa budú zvieratá hodnotiť ako plemená kombinované so zameraním na produkciu mäsa (nedojné typy) v zmysle platného bonitačného kľúča pre túto skupinu plemien. Takéto chovy strácajú možnosť získania štatútu ŠCH pre plemená kombinované so zameraním na produkciu mlieka
- V RCH plemien kôz BK a HK bez výkonu KMÚ sa budú zvieratá hodnotiť ako dojné bez pridelenia bodov za MÚ. Takéto chovy strácajú možnosť získania štatútu ŠCH.

Termín: úloha trvalá
Zodpovední: šľachtitelia ZCHOK

19/2019: ŠR poveruje Ing. Slavomíra Reľovského prekonzultovať s vedením PD Mesztečko návrh na menovanie Ing. Jany Ondrašovicovej za členku ŠR a v prípade súhlasného stanoviska predložiť návrh na schválenie predstavenstvu ZCHOK.
Termín: do najbližšieho zasadnutia ŠR
Zodpovedný: v texte

Záver:

Činnosť Rady plemenných kníh a Šľachtiteľskej rady pri ZCHOK bola vykonávaná v súlade so Štatútom Šľachtiteľskej rady pri ZCHOK a Štatútmí plemenných kníh oviec a kôz. Všetci členovia si zodpovedne plnili svoje úlohy. Prijaté uznesenia boli priebežne, podľa stanovených termínov, v priebehu roku 2019 plnené. □

Porúčania

 Vydavok
a
Píjen

Rok 1949

Aguliny

Vydavok na 1949.

Bč. Dot.		Kčs	h
1 20. 1949	Prót Jan Grünvaský 30kg	300	✓
2	Gočov za bubnovania	100	✓
3	Prát Janov Grünvaskému 30kg	300	✓
4 25. IV	Vyverenie oviec	1000	✓
5 -	Za koniak pri vyverení	400	✓
6 -	Rynka od Ondreja Borku	50	✓
7 -	Rynka od Jona Lístiaka	50	✓
8	Rynky od Pavora 2 kusov	100	✓
9	Prilasky na udr. ochr. prac. a do nem. ocensk. na per	20	✓
10	Licencovanie baranov na per	240	✓
11	Oblečovanie sudov na syr	10	✓
12 29. V	Vyverenie syru do monopolu	300	✓
13 -	V Mikulási v Lindkale pre syr	200	✓
14	Rynky od Pavora 5 kusov	250	✓
15 6. VII	Vyverenie syru do monopolu	300	✓
16 7. VII	Pri Polovi Slavskom	150	✓
17 30. V	V Hradku na sude pre syr	200	✓
18 18. VI	Pre baranov v Spis. kot. Voy	200	✓
19 18. VI	Zverenie syru do monopolu	100	✓
20 19. VI	Pre nem. ocensk. v Mikulási	200	✓
21	Rynky od Pavora 6 kusov	300	✓
22	Licencovanie baranov v jeseni	350	✓
23	Prilasky pre syr v Mikulási	100	✓
24	Mikulášky Lyncov za dosku podšívár	50	✓
25	Doska na šafel	50	✓
26	na šturňa 18 voček	350	✓
27	Frankoisk Joman za	900	✓
		7555	

	Prenosi:	
28	Popravni Druvo	7555
29	Lauček za maso a rynek	4842 ✓
30	masarkov na stúbu	3285 ✓
31	Jan Pavko	7000 ✓
32	Miroslav Matalik	3500 ✓
33	Grünval. Ondrej	2500 ✓
34	Grünval. Michal	2000 ✓
35	Grünval. Daniel	3500 ✓
36	Nem. ocensk. pasierom	8498 ✓
37	Pasierom kontrakt. preukari	10 ✓
38	Doplatok na jarky a baran. lanské	350 ✓
39	Prát Janov Grünvaskému 30kg	240 ✓
40	1m platna na cietku od J. Grünl	300 ✓
41	Opokovanie psov	200 ✓
42	Umývanie masla	150 ✓
43	Za kruz. kloti Bača dodal 20kg	120 ✓
44	Šaf. bača dodal 21kg	130 ✓
45	Rynky bača 5 kusov	200 ✓
46	Prilasky pasierom	1900 ✓
47	Za šafel Michalov Pinghar	40 ✓
48	Obeční daní od 2 psov	120 ✓
49	V Liptovskom Hradku na sude	300 ✓
50	Pohyba pre nedodani syru do monopolu	3000 ✓
51	Spolu	72795 ✓
52		

Porofornie na rok 1949:
Banovský salašný spolek.

3672,30 kg gardsom
530, - - - -
84, - - - -
4286,30 kg šek 192

Oviec: 33612 Svr na me puce 5028,50 kg 109 kg.
3672,30 kg 448 kg svr pastiersky 643,80 kg
- 3028,50 - - - - svr na zborany a 17 kg. 1824 -
643,80 kg 482 kg predaj: 161,80 kg

161,80 kg 100 kčs 16180 kčs gardsom,
530, - - - - 39,50 - - - - 20,935 - - -
84, - - - - 70 - - - - 5880 - - - -
pemas: 42,995 kčs na predaj svr.

42,995 kčs na svr 10,875 kčs na 72 1/2 ove na vye
6,210 - - - - maslami 3,100 - - - - pastiera na nemocenku
4,680 - - - - maslami 500 - - - - sa brane Jan Griintel
53,885 kčs. 3,300 - - - - na masl v šek. 72 adke
14,475 - - - - 14,475 kčs.

68,360 kčs prijem
- 51,795 - - - - vye davek
16,565 kčs rozjok
na ove 10 49 kčs, a 40 kčs rozjok.
48 - - - - rozjok

1

PRIJEM

na rok 1949.
Banovský salašný spolek. Vážec

- 1 Michal Hlavský, fuhrera chutal 400 kg Helon 6210 maslami
- 2 chotý a Bonil forlker na maslami 4080
- 3 Svr da kotrumu 84 kg 10 70 kčs 5880
- 4 Svr da monojake 530 kg 10 39,50 kčs 20,935
- 5 Svr predaj gardsom 161,80 kg 16180
- 6 Pastiera na nemocenku 3100
- 7 Ovec na di posetku 72 1/2 kusa 12,875
- 8 Za brane Janovj Guin vaktemi 500
- 9 68360
- 10
- 11
- 12

Prijem: 68360. -
Nj davek: - 51795. -
= 16565. -

16565: 336 = 49

1344
= 3125
2688
= 437
336
101
25
4

16565: 336 = 49
3125
437
400 ka maslami
037. rozjok

Scarted

SME K VÁM BLIŽŠIE

HĽADÁTE SPOL' AHLIVÉHO DODÁVATEĽA KŔMNYCH ZMESÍ?

**MÁME SKÚSENOSTI V OBLASTI
VÝŽIVY OVIEC A KÔZ**

Sme k Vám bližšie. V minulom roku sme otvorili najmodernejšiu výrobu kŕmnych zmesí na Slovensku v Kendiciach pri Prešove.

Máme bohaté skúsenosti v oblasti výživy oviec a kôz. **Vyskúšajte náš sortiment kŕmnych zmesí pre jahňatá a bahnice.**

Pre viac informácií kontaktujte nášho špecialistu:

Stredné a Východné Slovensko

Ing. Peter Humený, tel.: +421 915 269 483

Západné Slovensko

Ing. Pavol Martinovič, tel.: +421 907 121 115

www.deheus.sk

de heus
powering progress